

Asunnottomuus Pirkanmaalla 2023 – sosiaalinen raportti

Elina Perkiö ja Riikka Sujamo, Pirkanmaan hyvinvointialue &
Anna Pekkarinen, sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos
Joulukuu 2023

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	2
2	Johdanto	3
3	Aineistot	6
3.1	Asunnottomuuskysely.....	6
3.2	Asumisen tuen hankkeen aineisto.....	7
4	Keskeiset havainnot asunnottomuuskyselystä	8
4.1	Työskentely asunnottomien henkilöiden kanssa.....	9
4.2	Asunnottomuutta kokevien henkilöiden olosuhteet ja tuen tarpeet	11
4.3	Asunnottomuuden vähentämiseen liittyvät rakenteelliset haasteet.....	15
5	Asumisen tuen hankkeen aineistosta tehdyt keskeiset havainnot.....	16
5.1	Asumisen tuen hankkeen asiakkaiden taustatietoja	16
5.2	Asumisen tuen hankkeen työskentelymuotojen ja asiakasohjautumisen erittelyä	17
5.3	Asumisen tuen hankkeen asiakkaiden olosuhteiden erittelyä ja taustatekijöitä asumisen kriiseissä	20
5.4	Asumisen tuen hankkeen keskeisimmät tulokset	23
6	Toimenpide-ehdotukset.....	25
6.1	Monialainen liikkuva työ.....	25
6.2	Asumispäivystyksen kehittäminen	30
6.3	Palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus	32
6.4	Naiserityiset asumisratkaisut: etäturvakoti, nais erityinen asumispalveluyksikkö ja kotiin vietävä tuki	35
6.5	Tietopohjan vahvistaminen käytäntötutkimuksen avulla	37
7	Lopuksi.....	39
	Kirjallisuus	41

1 Tiivistelmä

Tässä sosiaalisessa raportissa jäsenämme asunnottomuusilmiötä Pirkanmaalla vuonna 2023. Sosiaalisen raportin aineistona käytetään touko-kesäkuussa toteutetun Pirkanmaan tasoisen tiedonkeruun vastauksia sekä Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittaman Asumisen tuen hankkeen (2020–2023) aineistoa. Lisäksi sosiaalisen raportin tausta-aineistona käytimme eri foorumeissa muodostunutta ammatillista kokemustietoa sekä asunnottomuutta kokeneiden näkemyksiä. Aiemmin sosiaalista raportointia on tehty isoimmissa kunnissa, ja hyvinvointialueille siirtymisen myötä sosiaalisia raportteja tehdään hyvinvointialueen koordinoimina¹. Huomioitavaa on, että sosiaalisen raportoinnin tiedonkeruutavat ovat moninaiset ja näitä voivat olla esimerkiksi paikalliset kyselyt, havainnoiva osallistuminen, kokemustoimijoiden haastattelut ja ryhmäkeskustelut. (Kivipelto 2021, 21.)

Keskeinen havaintomme on, että vaikka asunnottomuus näyttäytyy Pirkanmaan eri kunnissa eri tavoin, ei asunnottomuus kysymys ole ainoastaan keskuskaupungin ongelma. Asunnottomuus ja asumissosiaaliset kriisit saavat erilaisia ilmenemismuotoja maalla kuin kaupungissa, jolloin myös työskentelyn ehdot ja painopisteet ovat erilaisia (ks. sosiaalityön ammatillisista työkaluista esim. Myller 2022). Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että asunnottomuus on perustavanlaatuaista turvallisuutta horjuttava kriisi (Ilmoniemi 2023), joka altistaa inhimillisen kärsimyksen lisäksi kokijansa moninkertaiselle kuolemanriskille muuhun väestöön nähden (Stenius-Ayoade ym. 2017).

Tiedonkeruun perusteella asunnottomuuden vähentämistä ja pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen kannalta palvelujärjestelmämme tulisi

---

¹ Pirkanmaan hyvinvointialueen verkkosivuille ja intraan on avattu rakenteellisen sosiaalityön sivut, josta löytyy mm. linkki sosiaalisen raportoinnin sähköiselle lomakkeelle.

pystyä tarjoamaan entistä vahvemmin yksilölliset olosuhteet huomioon ottavia asumisratkaisuja sekä monimuotoisia liikkuvia sosiaali- ja terveystalvueluita, joiden avulla palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus voidaan varmistaa nykytilannetta paremmin. Toimenpide-ehdotuksiksi nostamme liikkuvien palveluiden, asumispäivystyksen ja nais erityisten asumisratkaisujen kehittämisen sekä saavutettavuuden ja asumissosiaalisen työn tietopohjan vahvistamisen.

2 Johdanto

Asunnottomuuden vähentäminen on ollut hallitus pohjasta riippumatta pitkään tavoitteena Suomessa. Tavoitteen eteen on ponnisteltu hyvin tuloksin yhteiskunnan eri sektoreilla; Suomi on maailman ainoa valtio, jossa asunnottomuus on vähentynyt jo vuosia. Vuonna 2022 sekä asunnottomuus että pitkäaikaisasunnottomuus vähenivät Suomessa edellisvuoteen verrattuna (ARA 2023, 3). Asunnottomuuden vähentyminen ei ole sattumaa, vaan systemaattisen poliittisen työn tulos.

Asunnottomuusohjelmat vuosille 2008–2015 loivat toimintaympäristön ja ilmapiirin asunnottomille suunnattujen palvelujen reformille ja järjestelmämuutokselle.

Merkittävimpänä keinona pitkäaikaisasunnottomuuden radikaalille vähentymiselle oli siirtyminen asuntoloista vuokrasuhteisiin asumisratkaisuihin. Esimerkiksi Tampereella pitkäaikaisasunnottomien määrä väheni vuoden 2008 146 pitkäaikaisasunnottomasta henkilöstä 53 pitkäaikaisasunnottomaan henkilöön vuonna 2017. (Fredriksson ja Kaakinen 2018, 113–133.)

Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa *Vahva ja välittävä Suomi* on kirjaus pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisesta hallituskauden aikana vuoteen 2027 mennessä, ja että pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi käynnistetään ohjelma välittömästi². ARA:n (2023, 18–19) selvityksen mukaan Pirkanmaalla oli 2022 yhteensä 59 pitkäaikaisasunnottomaa (joista 48 Tampereella). Tampereella esimerkiksi

---

² Verrattuna Sanna Marinin hallitusohjelmaan asunnottomuuden poistamisen tavoite on liudentunut pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi.

pitkäaikaisasunnottomuus väheni, mutta asunnottomuus ei. Asunnottomien perheiden lukumäärä hieman kasvoi. (Emt. 5–6.)

Asunnottomuustilanne voi heikentyä Suomessa nopeasti, jos pääministeri Orpon hallituksen aikeet sosiaaliturvan ja sote-palvelujen sekä yhteiskunnan tukeman kohtuuhintaisen asuntotuotannon leikkauksista toteutuvat. Hallitusohjelmassa on leikkausesitys ARA:n asumisneuvonta-avustukseen, mikä vaikuttaa asumisneuvonnan saatavuuteen kunnissa. Erityisesti kasvukeskuksissa tämä esitys yhdessä yhteiskunnan tukeman ARA-asuntotuotannon vähentämiseen liittyvän kirjauksen kanssa hankaloittaa pienituloisten mahdollisuuksia asua kasvukeskuksissa ja muuttaa niihin³. Esimerkiksi Tampereella kohtuuhintaista asuntokantaa on valmistunut viime vuosina tavoitteiden mukaisesti, mutta asuntomarkkinat ovat olleet niin kilpaillut, ettei edullisia vuokra-asuntoja ole löytynyt sosiaalihuollon asiakkaille helposti. Tilanne tulee vaikeutumaan entisestään tulevina vuosina rakennusalan yleisten näkymien vuoksi.

Vaikka hallitusohjelmaan kirjatut sosiaaliturvan leikkaukset kohdistuvat kaikkein vähävaraisimpiin henkilöihin, vaikutuksia on myös työssäkäyviin pienituloisiin. Asumistuen ja työttömyysturvan leikkaukset kohdentuvat myös osa-aikaisesti työtä tekeviin. Taloudellinen ahdinko lisää vuokravelkaantumista, mikä taas altistaa asunnottomuudelle. Riskinä on, että Suomeen syntyy uutena ilmiönä työssäkäyvien asunnottomuutta. Ennaltaehkäisevät, matalan kynnyksen talous- ja asumisneuvontaa tarjoavat palvelut nousevat entistäkin tärkeämpään merkitykseen, kun taloudellinen ahdinko koskettaa aiempaa useampia henkilöitä. Pirkanmaan hyvinvointialueella toimivia Talousneuvolaa ja asumisneuvontoja onkin syytä ylläpitää ja vahvistaa vallitsevassa yhteiskunnallisessa tilanteessa.

---

³ Asumistuen leikkausten lisäksi valmistelussa on lakimuutosesitys toimeentulotuessa huomioitavien vuokratustannusten osalta, eli asiakas joutuisi muuttamaan KELA:n kohtuullisiksi katsomaa vuokratasoa kalliimmasta asunnosta halvempaan kolmen kuukauden järjestelyajan kuluessa, mikäli henkilöllä ei ole erityisiksi katsottuja perusteita kulujen huomioimiseen kokonaisuudessaan.

Asunnottomuustyössä on kansainvälisesti ja valtakunnallisesti ollut tiettyjä paradigmoja, joista erityisesti 2010-luvulta alkaen asunto ensin -periaate on valtavirtaistunut Suomessa (Fredriksson ja Kaakinen 2018, 120). Asumissosiaalisen työn avulla mahdollistetaan asunto ensin -periaatteen mukainen asunnottomuustyö. Asumissosiaalista työtä tehdään hyvinvointialueiden, kuntien, ostopalveluyritysten ja järjestöjen työnä. Se tarkoittaa sekä asumisneuvontaa ja asunnon saamiseen tähtäävää työtä että kotiin vietävää tukea. Sille ominaista on asiakkaan psykososiaalinen tukeminen suhdeperustaisesti. (Granfelt 2022.) Koska asunnottomuuden vähentämisen keinot ovat vakiintuneet ja yleisesti asiantuntijoiden ja ammattilaisten kesken jaetut, ei tässä sosiaalisessa raportissa ole ollut syytä esittää täysin uusia avauksia, vaan voimme tukeutua jo toimiviksi tunnistettuihin työmuotoihin ja pikemminkin sanoittaa niiden tarvetta uudessa toimintaympäristössä, eli Pirkanmaan hyvinvointialueella (ks. myös Perkiö ja Pekkarinen 2022).

Pirkanmaan hyvinvointialueella asunnottomuutta vähennetään monitoimijaisten yhteistyörakenteita hyödyntäen⁴. Asunnottomuuden vähentämisen yhteistyöryhmä käynnistyi hyvinvointialuejohtaja Marina Erholan nimeämänä alkuvuonna 2023; mukana on sekä Pirhan, kuntien, 3. sektorin, vuokrataloyhteisöjen että valtion virastojen edustajia. Tampereella aiemmin toiminut asunnottomuustyön verkosto on jatkanut toimintaansa myös hyvinvointialueudistuksen jälkeen. Mukana on julkisen sektorin lisäksi kattavasti eri järjestöjen ja vuokrataloyhteisöjen asiakastyötä tekeviä edustajia. Työryhmät ovat keskinäisessä vuoropuhelussa siten, että verkostossa nousee esiin ilmiöitä ja asiakkaiden tarpeita, jotka viedään tiedoksi yhteistyöryhmään, jossa taas linjataan asioita ja tehdään aloitteita niiden edistämiseksi ja ratkaisemiseksi.

---

⁴ Tampereen asunnottomuuden puolittamisen toimenpideohjelmassa 2020 määriteltiin asunnottomuustyöhön kaksi eri yhteistyöryhmää: toinen ylätasoinen ja toinen asiakastyön työryhmäksi.

3 Aineistot

Sosiaalisen raportin aineisto koostuu kyselystä, joka on kohdennettu Pirkanmaalla asunnottomuuden parissa työskenteleville sekä alun perin Tampereen kaupungilla alkaneesta, ja Pirkanmaan hyvinvointialueella jatkuneesta, Asumisen tuen hankkeen aineistosta.

3.1 Asunnottomuuskysely

Pirkanmaan alueella toteutettu asunnottomuuskysely toteutettiin alkukesällä 2023. Kysely toteutettiin Pirkanmaan hyvinvointialueen ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen välisessä yhteistyössä. Kysely oli avoinna 15.5.–23.6.2023. Kysely liittyi THL:n valtakunnalliseen rakenteellisen sosiaalityön raportoinnin kehittämiseen, jota Pirkanmaan hyvinvointialueella toteutetaan osin HOPPU2-hankkeessa.⁵

THL:n ohjauksessa kehitetään ja mallinnetaan kansallinen tietotuotannon tapa, jolla rakenteellisen sosiaalityön tietoa tuotetaan yhtenäisellä ja vertailukelpoisella tavalla hyvinvointialueilta kansalliselle tasolle. Vuonna 2023 toteutettavassa tietotuotantomallin pilotoinnissa rakenteellisen sosiaalityön ilmiönä on ollut asunnottomuus (THL 2023a). Asunnottomuuteen liittyvä tiedontarve on noussut myös pirkanmaalaisilta toimijoilta. Vastaajia tavoiteltiin Pirkanmaan alueelta laajasti muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilta, kolmannelta sektorilta, vuokranantajilta, kuntien asuntotoimista sekä Tampereen korkeakouluyhteisöstä. Vastauksista noin puolet kohdentuivat Tampereelle ja loput laajemmin Pirkanmaalle. Kyselyssä ei kuitenkaan erikseen kysytty Pirkanmaan alueita, joiden asukkaiden

---

⁵ Suomen kestävän kasvun ohjelman (RRP) toisen vaiheen *Hoitoon pikaisesti Pirkanmaalla uusilla toimintamalleilla* (HOPPU) -hanketta toteutetaan v. 2023–2025. Hankkeessa haetaan ratkaisuja koronasta aiheutuneen hoito-, ja palveluvelan purkamiseen, ennaltaehkäisevien toimintamallien vahvistamiseen sekä monialaisen hyvinvointiyhteistyön lisäämiseen alueen toimijoiden kesken, hoidon ja palvelun vaikuttavuuden ja tietoon perustuvan päätöksenteon vahvistamiseen sekä digitaalisten palvelujen yhdenmukaistamisen ja saatavuuden parantamiseen hyvinvointialuetasoisesti.

kanssa vastaaja työskentelee, joten tämä jaottelu on parhaimmillaan vain suuntaa antava. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 68 kappaletta⁶.

3.2 Asumisen tuen hankkeen aineisto

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamana vuonna 2020 käynnistynyt hanke asunnottomuuden vähentämiseksi nimettiin toisella toimintakaudellaan 2022–2023 Asumisen tuen hankkeeksi. Tässä sosiaalisessa raportissa toisena aineistona käytämme hankkeen asiakastyöstä kerättyä asiakastilastoa ja muuta raportointiaineistoa. Aineisto sisältää sekä tietoa hankkeen asiakasmäärästä, tuen tarpeista ja tehdyistä toimenpiteistä että kuvailevaa aineistoa asiakkaiden olosuhteista, työskentelystä ja vaikutuksista. Yhteensä aineisto sisältää 906 erillistä asiakaskohtaamista. Näihin sisältyvät Nopsajalka-tiimin, asumisneuvonnan, yhteisöneuvojan ja kokemusasiantuntijan asiakaskohtaukset. Hankkeen työntekijät ovat täyttäneet Microsoft Forms-lomakkeen kautta tiedot asiakkuudesta. Raportoidut tapaukset sisältävät sekä välittömän asiakastyön että erilaiset konsultaatiot.

Tampereen asunnottomuuden muutoslaboratoriossa syntyi vuonna 2019 ajatus uudenlaisen, monialaisen liikkuvan tiimin käynnistämisestä. Työmuoto sai nimen *Nopsajalka*. Tiimissä on vuonna 2023 ollut resurssina yksi sosiaalityöntekijä ja kaksi sosiaaliohjaajaa sekä yksi kokemusasiantuntija ja projektipäällikkö. Intensiivinen työskentely yksittäisen asiakkaan kohdalla kesti puolesta vuodesta vuoteen. Nopsajalan työskentelyä on tarvittaessa täydennetty muilla kotiin vietävillä palveluilla, kuten ostopalveluilla. Lisäksi hankkeessa on työskennellyt vuonna 2023 kolme asumisneuvojaa, joista kaksi olivat osa-aikaisia sosiaalityöntekijöitä ja yksi sosiaaliohjaaja. Hankkeessa on tehnyt asiakastyötä myös asunnottomuutta kokenut kokemusasiantuntija sekä yhteisöneuvoja, joka on antanut yleistä ohjausta ja

---

⁶ Kyselyyn vastasi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden (mm. sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, päihdesairaanhoitaja) lisäksi asumisneuvonnan henkilöstöä, diakonityöntekijä, projektisuunnittelija, rikosseuraamustyöntekijä ja isännöitsijä. Vastaajat työskentelivät hyvinvointialueella, järjestöissä, seurakunnissa ja (yleishyödyllisissä) vuokra-asuntoyhteisöissä.

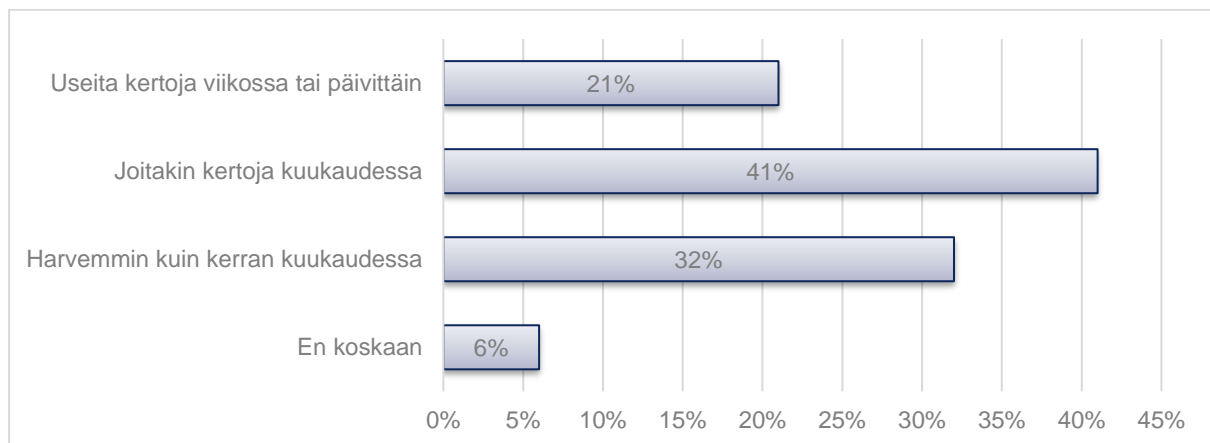

neuvontaa matalan kynnyksen pisteissä sote-keskuksessa ja yhteisökeskuksessa. Hankkeen tavoitteena on ollut asunnottomuuden vähentäminen, asunnottomuuden ennaltaehkäisy sekä asunnottomuusilmiöön liittyvä rakenteellinen sosiaalityö.

4 Keskeiset havainnot asunnottomuuskyseystä

Asunnottomuuskyseilyssä kartoitettiin, kuinka usein vastaaja kohtaa asunnottomia henkilöitä työnsä puolesta. Vastaajista reilusti yli puolet (42 vastausta, N=68) kohtasi asunnottomia työssään vähintään joitakin kertoja kuukaudessa, mutta osa jopa viikoittain tai päivittäin. Harvemmin kuin kuukaudessa asunnottomia kohtasi noin kolmannes (22 vastausta), kun taas asunnottomia ei kohdannut koskaan neljä (4) vastaajista (kuvio 1).

Kuvio 1: Asunnottomien kohtaaminen

Kyselyssä selvitettiin avoimen kysymyksen avulla työtehtäviä, joita vastaajat hoitavat asunnottomia kohdatessaan sekä missä vastaajat kohtaavat asunnottomuutta kokevia henkilöitä. Kyselyssä kartoitettiin myös ARA:n asunnottomuusselvityksen⁷

---

⁷ ARA julkaisee kerran vuodessa selvityksen Suomen asunnottomuudesta kuntakohtaisesti. Kerätyt tiedot kuvaavat asunnottomuutta marraskuun 15. päivänä. Selvityksessä on huomioitu lukumäärän li-

mukaista tietoa siitä, missä vastaajien kohtaamat asunnottomat oleskelevat yleisimmin. Lisäksi kyselyn avulla selvitettiin asunnottomuutta kokevien henkilöiden taustatietoja (mm. ikä- ja sukupuolijakauma), sosiaalisia olosuhteita ja tuen tarpeita vastaajien arvioimana sekä suurimpia esteitä asunnottomuuden poistamiselle. Lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitä asunnottomuuden vähentämiseksi ja poistamiseksi voisi käytännössä tehdä.

4.1 Työskentely asunnottomien henkilöiden kanssa

Kolmasosa asunnottomuuskyselyn vastaajista (20) kertoi yhdeksi työtehtäväkseen asunnon hakemisessa avustamisen. Vastaajien joukossa on myös vuokranantajien edustajia, joiden työtehtävänä on asuntojen vuokraus. Työtehtävien joukosta oli paikannettavissa selkeitä sosiaalityön ja -ohjauksen työtehtäviä (mm. saapuneiden huoli-ilmoitusten käsittely, palvelutarpeen arviointi, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen) ja merkittävä osa työtehtäviä liittyi sosiaalityöhön tai yleiseen palveluohjaukseen. Kyselyn perusteella asiakkailta on sosiaaliohjauksen lisäksi erityisesti sosiaaliselle kuntoutukselle, eli arjessa tapahtuvalle kokonaisvaltaiselle psykososiaaliselle tuelle ja rinnalla kulkemiselle.

Vastaajien taustatietojen perusteella sosiaaliohjauksen piiriin kuuluvia töitä tehdään paljon kolmannen sektorin organisaatioissa. Osin tämä on perusteltua, sillä julkisen organisaation viranomaisasema saattaa joillekin asiakkaille olla este luottamukselliselle yhteistyölle. Toisaalta kuitenkin moni asiakas voisi hyötyä julkisen vallan tuomista mahdollisuuksista (päätökset, arvioinnit). Yhteistyön olisi tarpeellista olla erityisen jouheaa ja vastuuroolit selkeästi sovittuna, jotta asiakkaan asia etenee

---

säksi asunnottomuuden eri muodot, kuten sen jakautuminen eri väestöryhmien (mm. maahanmuuttajat, nuoret, naiset) kesken. Vuodesta 2008 alkaen on lisäksi tilastoitu pitkäaikaisasunnottomuutta koskevia tietoja.

sujuvasti. Yhtäältä sosiaaliohjauksen järjestäminen on hyvinvointialueita koskeva velvoite, joten jo hyvinvointialueilla tulisi palvelussa olla riittävät resurssit.

Työtehtävät liittyivät konkreettiseen asunnon hakemiseen ja erilaisiin taloudellisten asioiden selvittelyihin, mutta myös erilaiset hoitoonohjaukset ja motivointi, erityisesti päihde- ja mielenterveyspalveluihin, nousivat esiin vastauksissa. Hyvin monella työtehtävät olivat laajoja ja asiakaskunnan erityistarpeet huomioivia. Moninaiset työtehtävät vaativat asiantuntemusta sosiaali- ja terveyspalveluista, asuntomarkkinoista ja kolmannen sektorin palveluista, kuten alla olevista aineisto-otteista ilmenee:

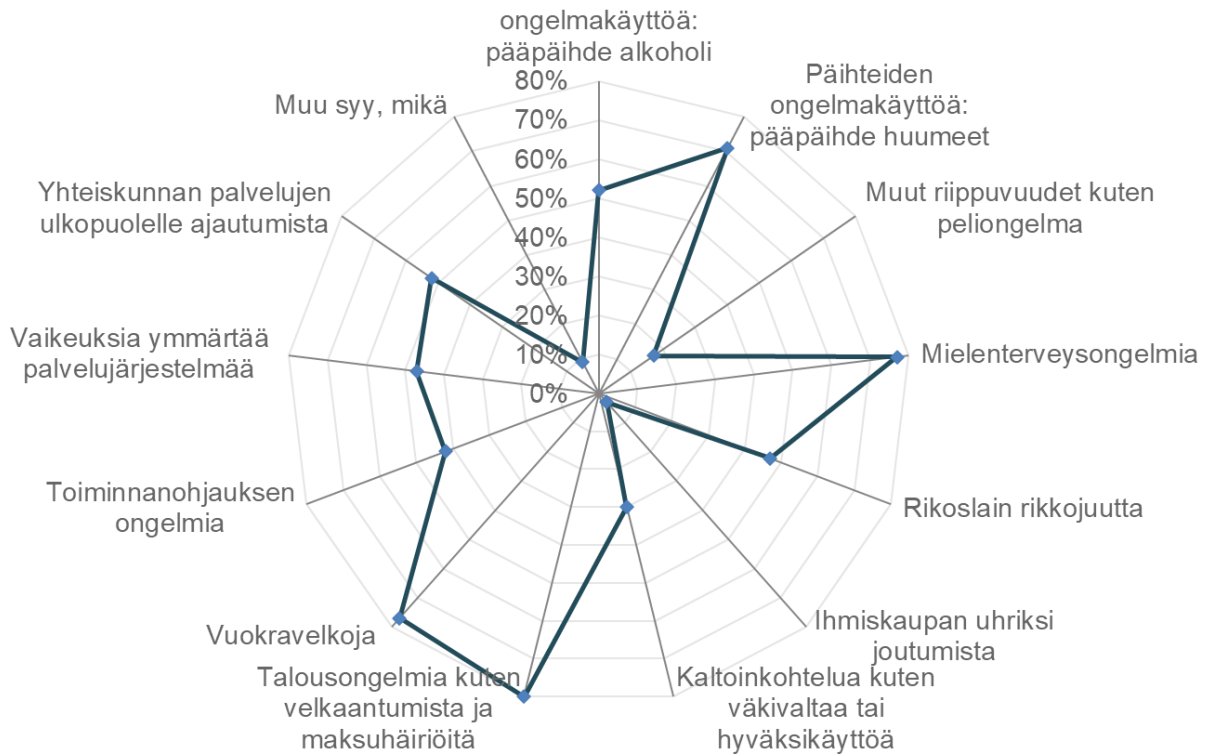
Asunnon hakemisessa auttaminen, asumispalvelutarpeen kartoittaminen ja palvelupyyntöjen tekeminen, taloudellisen tilanteen selvittely ja etuuksien hakeminen, päihdekäytön kartoitus ja tarvittaessa päihdevieroituksen/-kuntoutuksen hakeminen tai päihdesairaanhoidajalle ohjaaminen, terveydentilan kartoittaminen ja tarpeen mukaan ohjaaminen eteenpäin, ruoka-avun saamisessa avustaminen, täydentävän toimeentulotuen hakemisessa avustaminen.

Auttaminen asunnon hakemisessa, asuntihakemusten tekeminen yhdessä tai ohjaamalla, minne kannattaa tehdä hakemuksia. Asumis- ja päihdepalvelujen hakeminen tarvittaessa. Mahdollisesti välitystilin hakeminen. Ohjaus Kela- ja talousasioissa, mm. vuokravakuuden hakeminen. Asuntolausunnon kirjoittaminen. Taloudellinen tuki esim. vuokravälittäjän palkkioon, jos asunnon saaminen on erityisen vaikeaa.

4.2 Asunnottomuutta kokevien henkilöiden olosuhteet ja tuen tarpeet

Asunnottomuuskyselyn mukaan asunnottomuutta kokevien henkilöiden sosiaalisissa olosuhteissa korostuivat erityisesti huumeiden käyttö, mielenterveysongelmat ja talousvaikeudet. Lisäksi vastaajat tunnistivat, että heidän kohtaamillaan asunnottomilla henkilöillä voi olla näiden olosuhteiden lisäksi alkoholin ongelmakäyttöä, tuomioita rikoslain rikkomisesta, kaltoinkohtelua, toiminnanohjauksen ongelmia, vaikeuksia ymmärtää palvelujärjestelmää ja yhteiskunnan palvelujen ulkopuolelle jäämistä (kuvio 2).

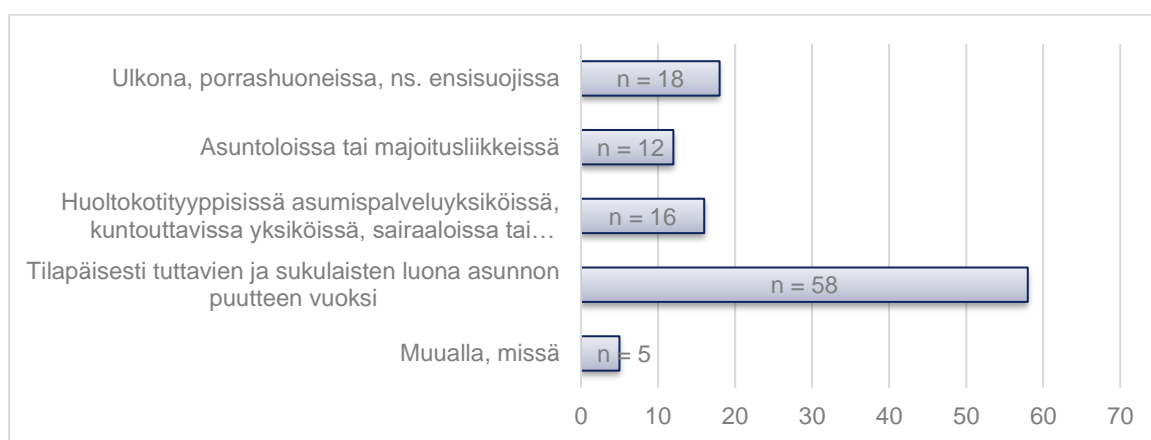
Kuvio 2. Asunnottomuutta kokevien sosiaaliset olosuhteet

Lisäksi kyselyssä kartoitettiin millaisissa olosuhteissa asunnottomat oleskelevat ja elävät vastaajan heidät kohdatessa. Suurin osa kohdatuista asunnottomista oleskeli tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona. Kansallisella tasolla yli kaksi kolmasosaa (70 %) yksinelävistä asunnottomista majoittuu tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona (ARA 2023, 7) ja myös Pirkanmaata koskevassa kyselyssä tilapäisesti tuttavien

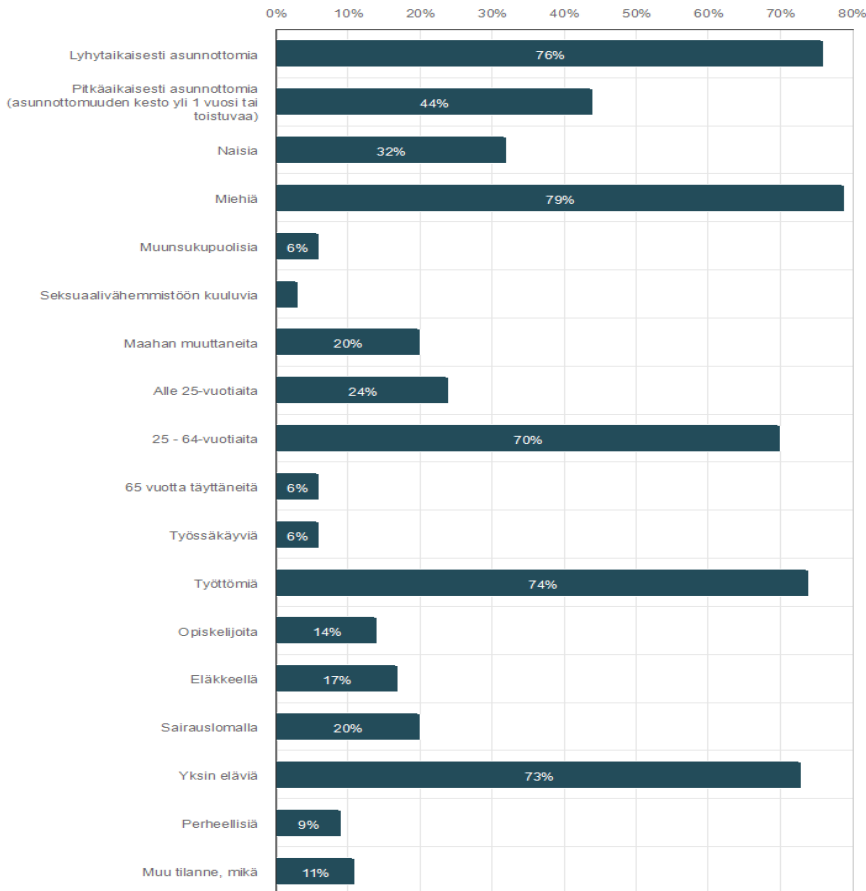
ja sukulaisten luona oleskelu asunnon puutteen vuoksi on yleisintä. Tämän vuoksi asunnottomuus Suomessa ei näy juurikaan katukuvassa, ja tilastoissakin se ilmenee varsin puutteellisesti. Asunnottomat henkilöt oleskelevat vastausten perusteella myös muualla, kuten ulkona, porrashuoneissa, ns. ensisuojoissa, erilaisissa asuntoloissa ja majoitusliikkeissä tai huoltokotityyppisissä asumispalveluyksiköissä, sairaaloissa tai laitoksissa. Näiden lisäksi asunnoton saattaa oleskella missä tahansa, kuten turvakodissa, vankilassa tai vanhassa asunnossa, josta on saanut häädön (kuvio 3).

Kuvio 3. Asunnottomuutta kokevien oleskelu

Asunnottomuuskyselyssä kartoitettiin vastaajilta mm. asunnottomien ikää, sukupuolta ja työmarkkinastatusta. Vastauksissa korostuvat miessukupuoli, työttömyys, yksin eläminen sekä ikäjakauman sijoittuminen 25–64-vuotiaan välille (kuvio 4).

Kuvio 4. Asunnottomien taustatiedot

Asunnottomuutta kokevien arvioidut palvelutarpeet luokittelimme viiteen kategoriaan, jotka olivat:

1. Asunto ensin -periaate ja asumispalveluiden tarve,
2. saavutettavat mielenterveys- ja päihdepalvelut,
3. riittävät sosiaali- ja terveystyöpalvelut,
4. konkreettinen apu asiakkaalle asumisen joka vaiheessa,
5. asumispäivystyksen kehittäminen ja lisääminen

Usea vastaaja toivoi Asunto ensin -periaatteen mukaisia palveluja ja toimia, kuten erilaisia päihteet sallivia tukiasumisyksiköitä. Myös yhteisöllistä asumista⁸ toivottiin enemmän. Vaikka päihteiden käytön sallivuus korostui avovastauksissa, myös päihteetöntä tukiasumista toivottiin. *Päihde- ja mielenterveyspalveluiden* riittämättömyys ja heikko saavutettavuus sai mainintoja jonkin verran. Vastauksissa nostettiin esille samanaikaisesti päihteitä ongelmallisesti käyttävien ja mielenterveydellä oireilevien henkilöiden vaikeudet saada tuen ja hoidon tarpeisiinsa vastaavia palveluita.

Sosiaalihuollon osalta asunnottomuutta kokeville nimetty omatyöntekijä tunnistettiin hyvin tärkeäksi. Omatyöntekijyyden ymmärrettiin muun muassa nopeuttavan tarvittavaa päätöksentekoa ja vahvistavan palveluketjujen sujuvuutta. Erityisen merkittäväksi sanallistettiin vastauksissa rinnalla kulkeva tuki ja mahdollisuus välitystiliin. Lisäksi yleisemmin *sosiaali- ja terveyspalveluihin* toivottiin matalan kynnyksen palveluja, monimuotoisia palveluita ja jalkautumista asiakkaiden elinympäristöihin. *Konkreettinen apu ja riittävä yksilöllinen tuki* korostuivat useassa vastauksessa koko asuttamisprosessin aikana.

Vastauksissa huomautettiin, ettei tuen tarve pääty asunnon saamiseen, vaan asumisen turvaamiseen ja asumissosiaaliseen työhön tulisi saada paljon enemmän voimavaroja. Vastauksissa tunnistettiin myös, että tarvitaan yksilöllisesti räätälöityjä palveluita, jotka muovautuvat asiakkaan tilanteen ja olosuhteiden mukaisesti mitoittaen tuki asiakkaan toimintakykyyn ja pärjäämiseen. *Vastauksissa toivottiin päivystyksellistä asumisyksikköä*, jonne olisi helppo hakeutua, minkä lisäksi myös päihteettömille kohdennettua ja nais erityistä asumispäivystystä tulisi olla tarjolla. Joissakin vastauksissa Tampereella sijaitseva asumispäivystysyksikkö Tastu arvioitiin turvattomaksi paikaksi.

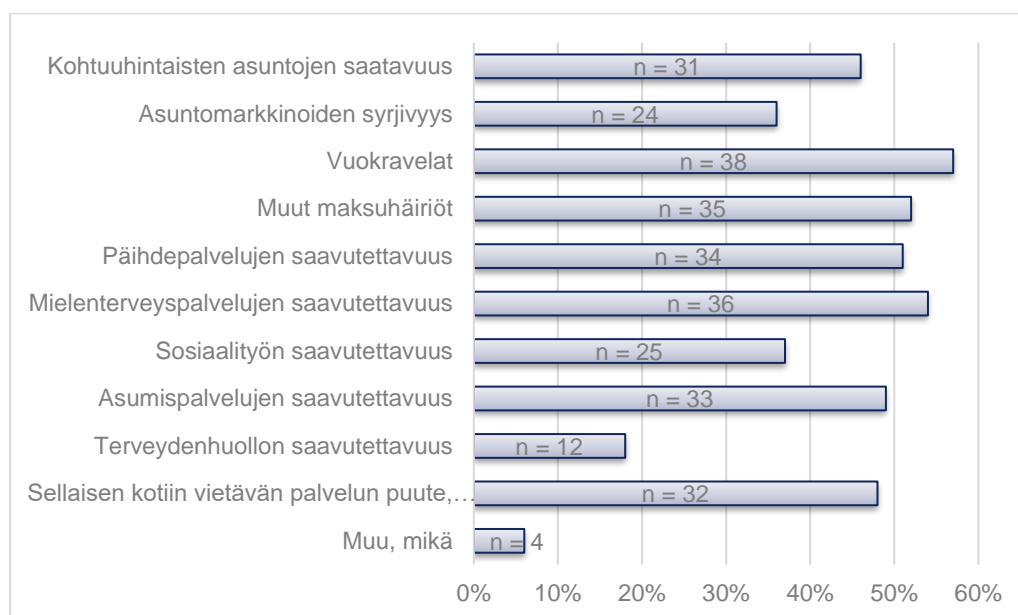
---

⁸ Yhteisöllinen asuminen on sosiaalipalvelu, jossa palvelunantaja järjestää sosiaalihuollon asiakkaalle tämän tarpeita vastaavan asunnon esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä sekä mahdollisuuden osallistua siellä tarjottavaan, sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan.

4.3 Asunnottomuuden vähentämiseen liittyvät rakenteelliset haasteet

Asunnottomuuskyselyssä kysyttiin vastaajilta, mitkä ovat suurimmat esteet asunnottomuuden vähentämiseksi ja poistamiseksi Pirkanmaalla. Tähän annettiin 304 vastausta (N = 67). Suurimpana esteenä asunnottomuuden vähentämiseksi ja poistamiseksi Pirkanmaalla ymmärrettiin vuokravelat, mutta melko samoissa vastausmäärissä nousivat esille myös kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus, muut maksuhäiriöt, sellaisen kotiin vietävän palvelun puute, joka vastaisi henkilön tarpeita sekä päihdepalvelujen, mielenterveyspalvelujen ja asumispalvelujen saavutettavuus. Myös mm. sosiaalityön saatavuus ja asuntomarkkinoiden syrjivyyttä mainittiin useamman kerran (kuvio 5).

Kuvio 5. Asunnottomuuden vähentämiseen liittyvät esteet ja haasteet

Tunnistettujen rakenteellisten esteiden ja pulmakohdrien moninaisuus heijastelee toisaalta vastaajajoukon monipuolisuutta, mutta samalla osoittaa sekä asunnottomuuteen liittyvien elämäntilanteiden kerrostuvan haasteellisuuden että ratkaisujen moniulotteisuuden. Vaativiksi rakentuvissa elämäntilanteissa elävien henkilöiden voi olla hankalaa sopeutua palvelujärjestelmämme institutionaalisiin odotuksiin, kuten tietynlaisiin ulkoapäin määriteltyihin ajallispaikallisiin käytäntöihin kuten kapeisiin asiointiaikoihin ja -tapoihin, jolloin näin rakennetut palvelut eivät myöskään toimi (ks. samansuuntaisesti Kaakinen 2023, 22).

Yhteiskunnallinen auttamisjärjestelmämme, jonka toimintaa värittävät taloudellinen niukkuus ja säästöpainheet, on väistämättä haasteen edessä tasapainoillessaan valtavirtaistettujen ja yksilöllisesti räätälöityjen palvelujen välillä. Vaikka hyvinvointialueilla on keskeinen tehtävä asunnottomuuden vähentämisessä ja poistamisessa, asunnottomuuskyselyssä tunnistetut rakenteelliset esteet ja haasteet kuitenkin samanaikaisesti osoittavat asunnottomuuden olevan hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevia palveluita suurempi asia. Näin asunnottomuutta voidaankin tehokkaasti vähentää vain hyvinvointialueen, kuntien, kolmannen sektorin, vuokrataloyhteisöjen ja valtion virastojen keskinäisessä yhteistoiminnassa.

5 Asumisen tuen hankkeen aineistosta tehdyt keskeiset havainnot

Tässä aineistossa tarkasteltavat lukumäärät koskevat hankkeen työskentelyssä olleita asiakkaita. Työskentely asiakkaan ympäristössä voi tarkoittaa kohtaamista Tastussa, kadulla, avoimessa asumisneuvonnassa tai asiakkaan kotona. Myös erilaiset ammattilaiskonsultaatiot on raportoitu, esimerkiksi omatyöntekijän puhelinkonsultaatio asumisneuvontaan tai Nopsajalka-tiimiin.

5.1 Asumisen tuen hankkeen asiakkaiden taustatietoja

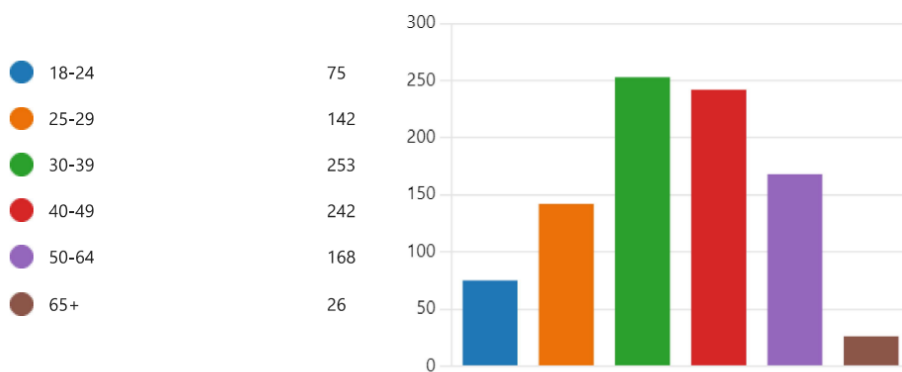
Hankkeen asiakastapauksista kaksi kolmasosaa oli miehiä (571) ja naisia tai muun sukupuolisia oli kolmannes (349). Jakauma kuvastaa yleistä, valtakunnallista käsitystä siitä, että asunnottomuus koskettaa useimmin miehiä⁹. Kuviossa 6. on kuvattu aineiston ikäjakaumaa. Hankkeen työskentely painottui 30-49-vuotiaisiin, mutta nuorten henkilöiden (18-29-vuotiaat) osuus oli merkillepantavan suuri.

---

⁹ Tulee kuitenkin huomata, että naiset ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt ovat usein asunnottomina erityisen vaikeassa asemassa ja altistuvat väkivallalle ja hyväksikäytölle erityisen paljon (Kuronen 2022: 74).

Kuvio 6. Asumisen tuen hankkeen asiakkaiden ikäjakauma.

2. Ikä

Nuorten asunnottomuus oli kasvussa Tampereella vuonna 2022 ARA:n tekemän selvityksen perusteella (ARA 2023, 6). Nuorten asunnottomien henkilöiden tavoittaminen oli hankkeen työntekijöiden mukaan haastavaa, ja esimerkiksi jälkihuollon asiakkaiden osalta sosiaalihuollon asiakkuus oli ehtinut päättyä tai asiakasta ei ollut tavoitettu jälkihuollon työskentelyyn. Esimerkiksi asumispäivystyksessä oleskelevissa on alle 30-vuotiaita henkilöitä melko paljon. Hankkeen Nopsajalka-työpari työskenteli näiden nuorten kanssa tavoitteena löytää pysyvä asumismuoto. Asumisneuvonnassa pystyttiin ehkäisemään häättölanteita myös nuorten kohdalla.

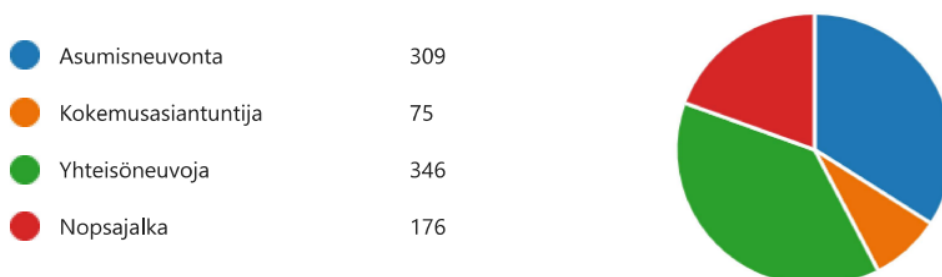
5.2 Asumisen tuen hankkeen työskentelymuotojen ja asiakasohjautumisen erittelyä

Alla olevassa kuviossa 7 on eritelty hankkeen eri työmuotoja ja niiden osuutta kaikista asiakastapauksista. Matalan kynnyksen työmuodot, eli asumisneuvonta ja yhteisöneuvonta, ovat lukumääräisesti ylivoimaisesti yleisimmät asiakaskohtaamisten tavat. Tämä kertoo ihmisten tarpeesta saada ilman aikavarausta ohjausta ja neuvontaa asumiseen ja muuhun arjen sujumiseen liittyviin asioihin. Asumisneuvontaa ja yhteisöneuvontaa toteutettiin eri sote-keskuksissa ja yhteisökeskuksissa Tampereella. Lisäksi asumisneuvojat tapasivat asiakkaita aikavarauksilla toimistossa ja asiakkaiden elinympäristöissä. Hankkeessa

kohdatuista henkilöistä 181 asiakkaan kohdalla käynnistettiin pidempiaikainen asiakkuus.

Kuvio 7. Hankkeen työntekijöiden työmuotojen osuudet asiakastapauksissa.

3. Työntekijän työskentelymuoto

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli rakenteellinen työ vuokranantajien kanssa tehtävän yhteistyön ja luottamuksen vahvistamiseksi. Tässä onnistuttiin hyvin, sillä hankkeen edetessä vuokra-asuntoja saatiin eri vuokranantajilta melko hyvin ja niitä jopa tarjottiin hankkeen asiakkaille. Jotkut vuokranantajat olivat itse yhteydessä hankkeen työntekijöihin, kertoivat vapautuvista vuokra-asunnoista tiedustellen, onko hankkeen asiakkaina heille mahdollisesti asutettavia vuokralaisia. Kartoituksen kautta vuokranantajan ajatus, millainen asunto on kyseessä, yhdistyi vuokranantajan ja hankkeen työntekijän neuvotteluihin siitä, millä tavalla tuen tarve tullaan kattamaan asumisen turvaamiseksi - olivat kyseessä sitten aikaisemmat taloudenhallinnalliset tai elämänhallinnalliset syyt. Vuokranantajien kanssa keskusteltiin asiakkaan tilanteesta hänen luvallaan asioista, joita tuli huomioida, jotta voitiin välttää asiakkaan ajatuminen uudelleen asunnottomaksi.

Hankkeen työntekijöiden mukaan ”erityisesti niiden asiakkaiden kohdalla, joilla on toistuvia pitkiäkin asunnottomuusjaksoja tuen tarpeen räätälöiminen ja sopivan asumismuodon löytäminen on osoittautunut Pirkanmaan hyvinvointialueella osin hyvin haasteelliseksi ja kaikille asiakkaille ei ole löydetty riittävää tukea asumisen järjestämiseksi.” Pahimmillaan tämä johti tilanteisiin, joissa vuokranantaja olisi ollut valmis vuokraamaan asiakkaalle asunnon, mutta se estyi tai viivästyi, koska riittäviä tukitoimenpiteitä ei pystytty järjestämään. Hankkeen työntekijöiden kuvaamana asia näyttäytyi näin:

Mielenterveyden ja päihderiippuvuuden sekä muiden erilaisten elämänhallinnallisten ja myös somaattisten sairauksien kohdalla tulee voida järjestää asiakkaalle sopivia kotiinviettäviä palveluita, jotta asuminen omassa vuokra-asunnossa ei jää palveluiden puuttumisesta kiinni. Osa asiakkaista odottaa tällä hetkellä asumispäivystyksessä (Tastu) tukitoimien järjestämistä, vaikka asuntotarjous olisi ollut jo aikaisemmin mahdollista ottaa vastaan. Vuokranantajilla ei ole mahdollista pitää asuntoja varattuna, joten asiakas saattaa jäädä pitkäksi aikaa asumispäivystykseen odottamaan seuraava asuntotarjousta ja mikäli tukitoimia ei ole saatu järjestettyä, ei siirtyminen hajasijoitettuun omaan asuntoon tule onnistumaan. Osa asumispäivystyksessä jo pidempään (yli 3 kk) olleista henkilöistä hyötyisivät myös AE-tyyppisestä asumisesta.

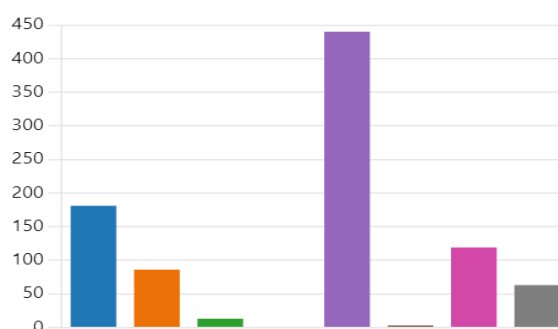
Alla olevassa kuviossa 8 on eritelty eri yhteydenottotapoja, joilla hankkeen työntekijöihin oltiin yhteydessä.

Kuvio 8. Eri yhteydenottotapojen jakauma hankkeeseen tulleista yhteydenotoista.

6. Mikä oli ensimmäinen yhteydenottotapa

Lisätietoja

● Puhelinsoitto	181
● Sähköposti	86
● Tekstiviesti	13
● Sosiaalinen media	1
● Avoin neuvonta	440
● Huoli-ilmoitus	3
● Tapaaminen asiakkaan ympäristö...	119
● Muu	63

Hankkeen edetessä asiakkaiden suorat yhteydenotot lisääntyivät. Merkillepantavaa yhteydenottotavoissa on sekä matalan kynnyksen avoin neuvonnan vahvuus asiakkaiden tavoittamisessa. Lisäksi merkittävänä piirteenä näyttäytyy muiden kuin

huoli-ilmoitusten suuri määrä. Hankkeen toimintaperiaatteena oli joustavuus ja helppous asiakasohjauksen osalta, mikä vaikuttaa toteutuneen aineiston perusteella hyvin. Yhtenä saavutettavuuden esteenä on pidetty monimutkaisia ja byrokraattisia asiakasohjauksen prosesseja. Hankkeen osalta saavutettavuus vaikuttaa toteutuneen hyvin, kun ohjautuminen on tapahtunut ilman kynnyksiä ja monin eri tavoin. Hankkeen työntekijät kuvasivat asiaa näin:

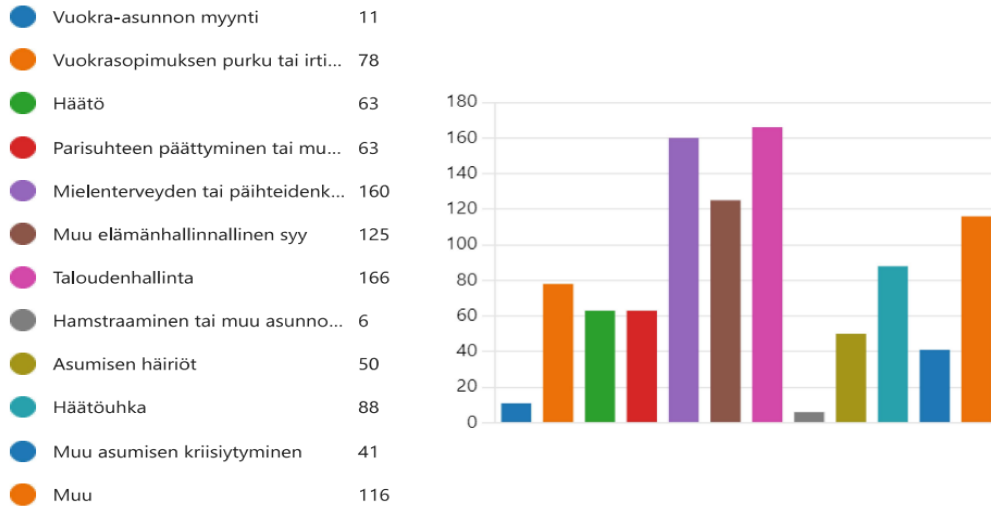
Yhteistyö 3. sektorin kanssa on tuottanut uusia asiakkuuksia, ja kaikinensa Asumisen tuen hankkeen käytäntö vastata nopeasti ja joustavasti yhteydenottoihin, on lisännyt hankkeen suosiota yhteistyökumppanien ja asiakkaiden osalta. Yhtenä palvelujärjestelmäämme vaivaavana erityispiirteenä voidaan nähdä tendenssi rakentaa yhteydenotoista monimutkaisia ja moniportaisia. Osin tämä johtuu liian suurista asiakasmääristä resursseihin nähden, mutta siihen voi liittyä myös organisaatiolähtöistä ajattelua, jossa organisaatio käyttää määrittelyvaltaa suhteessa siihen, millaisia asiakkaita, mistä ja milloin, otetaan palveluihin.

5.3 Asumisen tuen hankkeen asiakkaiden olosuhteiden erittelyä ja taustatekijöitä asumisen kriiseissä

Alla olevassa kuviossa 9. on eritelty asiakkaan ja työntekijän arvioimia syitä, mistä asunnottomuus tai asumisen kriisiytyminen on johtunut kussakin tapauksessa. Selkeästi yleisimmiksi syiksi nousevat *Taloudenhallinta* ja *Mielenterveyden tai päihteidenkäytön ongelmat sekä muu elämäntaloudellinen syy*.

Kuvio 9. Asunnottomuuden tai asumisen kriisiytymisen syyt asiakkaan ja työntekijän arvioimana

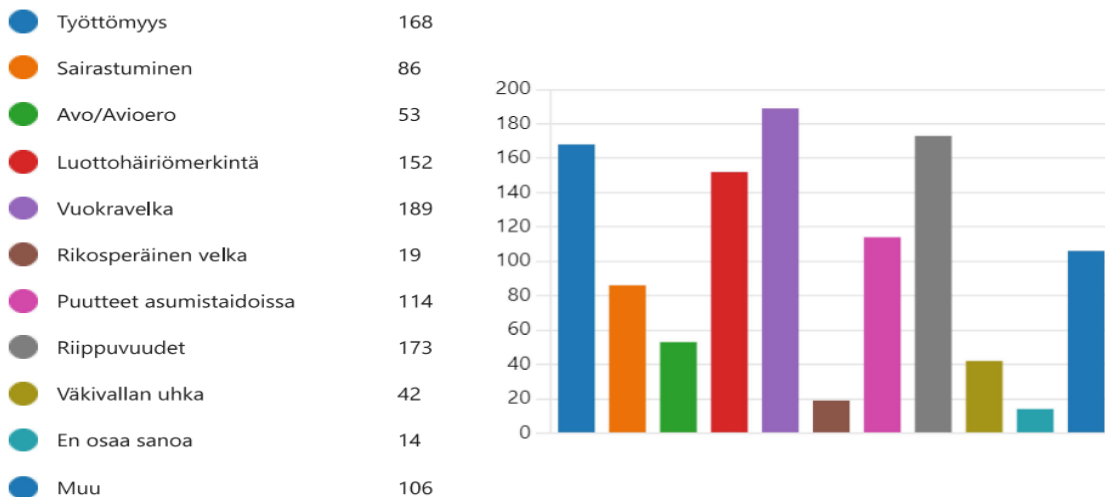
8. Asunnottomuuden tai asumisen kriisiytymisen syyt

Hankkeessa kerättiin tietoa myös siitä, millaisia tulkintoja asiakkaat antavat niille olosuhteille ja elämäntilanteille, jotka heidän kohdallaan olivat johtaneet asunnottomuuteen tai asumisen kriisiytymiseen.

Kuvio 10. Asumisen haasteisiin vaikuttaneet taustatekijät asiakkaan kuvaamana.

10. Asumisen haasteisiin vaikuttaneet syyt

Hankkeen työntekijät kuvaavat alla olevassa otteessa asiakkaiden olosuhteiden vyyhtimäisyyttä ja sen vaikutuksia työskentelyn rytmiin. Työntekijän ammattitaitoon

kuuluu sen arvioiminen, mitkä tehtävät tulee priorisoida ja kuinka työskentelyä pilkotaan siten, että asiakas haluaa ja pystyy sitoutumaan työskentelyyn.

Asiakkaalta saatu tieto asumisen kriiseistä on yksi olennainen osa työskentelyä ja tämän mahdollistaa avoin vuorovaikutuksellinen luottamussuhde asiakkaan ja työntekijän välillä. Asiakkaan kiire ja kriisi voi olla samaan aikaan hyvin monen suuntainen ja siellä on erilaisia kerrostuneita tapahtumia, juurisyitä ja asioita, joista asiakkaalle ei välttämättä ole tapaamistilanteessa kokonaisnäkemyistä tai asiakkaan niin sanottu asiointikunto saattaa vaihdella. Moni asunnoton henkilö on pitkäkestoisesti pyrkinyt elämään elämää erilaisissa poikkeusoloissa ja tämä tulee huomioida työskentelyssä arvioitaessa sitä, mitä asioita tulee tehdä nyt, mitä voidaan tehdä myöhemmin.

Asiakkaan sitoutuminen työskentelyyn on yksi keskeisimmistä lähtökohdista työn onnistumiseksi. Hankkeessa luottamuksen rakentamiseen ja ylläpitämiseen käytettiin erityisen paljon aikaa, erityisesti pidempikestoisten Nopsajalka-tiimin asiakkuuksien osalta. Yhteinen neuvottelu ja keskustelu asunnottomuuteen johtaneista syistä ja tekijöistä on yksi keino toisaalta vahvistaa keskinäistä luottamusta mutta toisaalta päästä käsiksi sellaisiin tekijöihin, jotka voivat aiheuttaa asumisen kriisien uusiutumisen. Esimerkiksi erilainen riippuvuuskäyttäytyminen on aineiston perusteella usein syynä asumisen kriiseihin, joten siihen ratkaisujen löytäminen voi olla käänteen tekevänä sille, ettei asunnottomuus uusiudu. Ratkaisut eivät aina tarkoita pelkästään riippuvuudesta eroon pääsemistä, vaan voivat olla myös keinoja vähentää niistä aiheutuvaa haittaa asumiselle, kuten asunnon siisteys, häiriöiden välttäminen, vuokranmaksun turvaaminen välitystilin avulla ja mielekkään päivätekemisen löytäminen.

5.4 Asumisen tuen hankkeen keskeisimmät tulokset

Asunnottomia henkilöitä on hankkeen aineistossa 199 ja vuokra-asunnossa asuvia 533. Työskentelyn aikana asunto saatiin 90 asunnottomalle, häätö peruttiin 34 asiakkaan kohdalla ja lisäksi muita tukitoimia asumisen turvaamiseksi tehtiin 35 asiakkaan kohdalla. Osa asiakkuuksista jatkuu edelleen hankkeen päättyessä ja siirtyy hankkeen päättyessä muille vastuuvirkailijoille. Asunnottomille henkilöille laadittiin yksilöllisiä asumissuunnitelmia ja niitä toteutettiin tarvittavien tahojen kanssa. Usein asiakkaiden lähtötilanteet olivat hyvin monimutkaisia ja pitkittyneitä ja niiden ratkaisemiseksi tarvittiin laajaa yhteistyötä.

Kuvio 11. Nopsajalka-tiimin asiakastapaus -esimerkki

Häätöuhkatilanteissa hankkeessa tehtiin yhteistyötä vuokranantajien, käräjäoikeuden, perintätoimistojen ja ulosoton kanssa. Alla olevasta otteesta ilmenee, miten Nopsajalka-tiimin työskentelyllä konkreettisesti tuettiin ja mahdollistettiin asuminen vuokra-asunnossa. Välillä asunnottomuuden uusiutuminen on kiinni hyvin pienestä tekijästä, kuten alla:

Asiakas muuttanut Tastusta omaan TVA:n asuntoon. Selkeä tuentarve hakemusten ja virastoasioiden hoidossa. Jos Nopsajalka ei

olisi ollut tukemassa, olisi asuminen kaatunut siihen, ettei asiakas ollut toimittanut vuokravakuusasiaa kelaan ja vastannut TVA:lle koska oli saanut tiedot sähköpostiin, joka oli hänellä lukittu.

Yhtenä hankkeen tulosten mahdollistajana oli Kelan kanssa yhdessä kehitetty tiivis yhteistyömalli, jota pilotoitiin. Tämä takasi sen, että asiakkaan asumisasia eteni sujuvasti ja nopeasti. Kelassa asiaa hoiti nimetty työryhmä, jossa myös tarvittaessa tehtiin päätös oikea-aikaisesti asiakkaan hakemuksesta.

Alla olevasta kuvauksesta ilmenee, kuinka hankkeen avulla hyvinkin pitkään asunnottomana ollut henkilö ohjautui asumisneuvontaan ja työskentely pääsi alkamaan. Matalan kynnyksen asumisneuvonta tavoittaa säännöllisesti myös hyvin pitkään asunnottomia henkilöitä, jotka ovat välillä täysin muiden palvelujen ulkopuolella. Tästäkin syystä matalan kynnyksen kohtaava työskentely on yksi tärkeä asunnottomuustyön muoto:

Asiakas ohjautunut PTA-jonosta, mutta ollut myös ajanvarauksessa asumisneuvontaan. Tehty ensin yhteistapaaminen asumisneuvonnan kanssa. Asiakkaalla melkein 7 vuoden asunnottomuus taustalla, joka johtunut maksuvaikeuksista, päihteistä ja lopulta vankilaan joutumisesta. Asiakkaalla ollut vaikeaa löytää itselleen kotia mutta nyt tahtotila saada asiat järjestykseen, että voi tarttua velkojensa maksuun ja päästä pois kadulta.

Hankkeessa kiinnitettiin erityisesti huomiota asiakkaisiin, joilla oli taustalla pidempiaikaista asunnottomuutta ja haasteita vuokran maksussa. Jos heitä kohdattiin matalan kynnyksen asumisneuvonnassa, heille tarjottiin uutta tapaamisaikaa. Joitakin asiakkaita asumisneuvonnan työntekijät kannattelivat jopa kuukausia. Pitkäaikainen kannattelun tarve johtui usein siitä, ettei asiakas ollut saanut tarvitsemiaan palveluita oikea-aikaisesti muilta tahoilta. Yhtenä hankkeen tuloksena voidaan pitää havaintoa

palvelujärjestelmämme ja resurssiemme riittämättömyydestä. Hanke kannatteli asiakkaita, joille ei järjestynyt tarvittuja palveluita peruspalveluista. Työntekijät kuvaavat hankkeen merkitystä saadun palautteen perusteella:

Hanke on koettu tärkeänä työmuotona sekä asiakkaiden että yhteistyökumppaneiden taholta. Tämä on tuotu toistuvasti esiin sanallisesti ja kirjallisesti. Saaduissa palautteissa on tuotu esille se, että asiakkaita on pystytty tapaamaan nopealla aikataululla yksilöllisesti. Lisäksi on tuotu positiivisena esille, että hankkeessa on ollut mahdollisuus tehdä kotikäyntejä, pysähtyä kuuntelemaan ja paneutua asiakkaan kokonaistilanteeseen. Yhteistyön merkitys erityisen haastavien asunnottomien asiakkaiden kohdalla korostuu. Jotta asiakkaan asiaa voidaan hoitaa, se vaatii kaikilta joustavaa suhtautumista asiakkaan ongelman ratkaisemiseksi hyödyntäen kaikkia olemassa olevia keinoja ja myös uusia ratkaisuja, jotka syntyvät vuorovaikutuksessa. Asiakkaalle sopivan palvelun räätälöiminen haastaa ja kutsuu muita yhteistyöhön ja parhaimmillaan synnyttää ratkaisuja myös tulevaisuuden ongelmiin.

6 Toimenpide-ehdotukset

Tämän sosiaalisen raportin aineistoista kertyneen tiedon perusteella nostamme konkreettisia toimenpide-ehdotuksia lähempään tarkasteluun. Yhteensä teemme viisi toimenpide-ehdotusta asunnottomuuden vähentämiseksi Pirkanmaalla.

6.1 Monialainen liikkuva työ

Aineistona käytetyn asunnottomuuskyseleyn vastauksissa toistui tarve kotiin vietävälle, liikkuvalla tuella. Valtakunnallisesti liikkuva työmuoto on tunnistettu yhdeksi keskeisimmistä tavoista vähentää asunnottomuutta; sen on pohdittu jopa olevan asunto ensin -periaatteen kaltainen uusi paradigma, jolla asunnottomuutta

vähennetään. Liikkuva työ liittyy keskeisesti asunto ensin -mallin mukaiseen asumiseen, sillä periaatteen mukaan pelkät seinät eivät takaa asunnottomuuden ehkäisyä, vaan tarvitaan asiakkaan tarpeiden mukaisia työmuotoja ja tilanteisiin mukautuvaa työskentelyä kodin säilyttämiseksi. (Sannino ym. 2023.)

Ehdotamme, että liikkuva työmuoto vakiinnutetaan koko Pirkanmaan hyvinvointialueelle yhdeksi asunnottomuustyön keskeisimmäksi toimenpiteeksi. Samalla toteamme, että sosiaalihuollon lisäksi työmuodon toteuttamiseen tarvitaan terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kuten sairaanhoitajia, psykiatrisia sairaanhoitajia, päihdehuollon ammattilaisia ja lääkäreitä.

Liikkuva työmuoto on kehittynyt Tampereella ja Pirkanmaalla erityisesti asunnottomuutta vähentävien valtakunnallisten toimenpideohjelmien kehittämistyön tuloksena. Tarve kotiin vietäville palveluille on syntynyt samaan aikaan, kun laitospalveluista asumista on purettu Suomessa. On puhuttukin niin sanotusta *kotikäännteestä*, jossa oma koti on määrittynyt asunnottomuuspolitiikassa ensisijaiseksi tavoitteeksi ja auttamistyön paikaksi. (Jokinen ym. 2022, 44.)¹⁰

Asumisen tuen hankkeen Nopsajalka-tiimin työskentelymenetelmissä korostuvat joustavuus ja asiakkaan oman rytmin kunnioittaminen. Nopsajalan kohderyhmänä ovat olleet asunnottomuusuhan alla olevat, erityisen haastavissa olosuhteissa elävät henkilöt ja asumispäivystyksestä omaan asuntoon muuttavat asunnottomat asiakkaat. Välillä asiakkaalle sopivan asumismuodon löytäminen on vienyt useita kuukausia, mikä on pitkä aika asunnottomalle henkilölle. Hankkeessa kerätyn aineiston mukaan tarvittavien tukimuotojen saatavuus on estänyt asumissuunnitelmien toteutumista. havainto on tärkeä, sillä yleisimmin on tunnistettu

---

¹⁰ Variaatioita kotiin vietävästä asunnottomuustyöstä on ollut useita vuosien mittaan, kuten Paavo-ohjelmakaudella aloittanut Konsti, joka tarjosi kotiin vietävää tukea päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville henkilöille, joiden asuminen oli vaarantunut. Konsti-tiimi on toiminnassa Pirkanmaan hyvinvointialueen vastaanotto toiminnassa edelleen, ja nykyisin työskentely painottuu päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden tukemiseen toimintakyvyn ja asumiskyvyn ylläpitämiseksi.

asunnon saamisen vaikeudet esteeksi asunnottomien henkilöiden vuokra-asumisen osalta. Saatavuusongelmia hankkeen mukaan oli sekä sosiaalihuollon omatyöntekijän että kotiin vietävien ostopalvelujen osalta.

Nopsajalka kehittyi hankevuosien 2020-2023 aikana asunnottomuustyön erityiseksi työmuodoksi, johon ohjaututtiin helposti, ilman lähetettä tai muita monimutkaisia käytäntöjä. Nopsajalka keskittyi asiakkaalle sopivien asumisratkaisujen löytämiseen ja asunnottomuuteen liittyvän asiantuntijuuden jakamiseen työparityöskentelyn ja konsultaatioiden kautta. Hankkeen päättyessä hyvien käytäntöjen levittäminen osaksi sote-asemien työtä on oleellista.

Tampereella käynnistyi vuoden 2022 alussa liikkuvan sosiaalityön tiimi, jonka asiakkuuteen tullaan huoli-ilmoituksen kautta, mutta hyvinvointialueudistuksen myötä erillisestä tiimistä luovutaan ja työmuoto integroituu osaksi alueellisia sote-keskustiimejä. Liikkuvaa monialaista työtä pilotoidaan lisäksi vuonna 2023–2024 Suomen kestävän kasvun ohjelman RRP-rahoituksella käynnistyneessä HOPPU2-hankkeessa, jonka tavoitteena on vastata koronapandemian aiheuttamaan hoito- ja palveluvelkaan. Edeltävät kokeilut ja hanketyö ovat antaneet tärkeää tietoa siitä, millaisia erityisiä kysymyksiä tulee ratkaista, jotta liikkuva monialainen työ onnistuu.

Liikkuvan työmuodon nähdään samaan aikaan olevan jotakin hyvin perinteistä, sosiaalityön juurilla olevaa kotikäyntityötä, ja samalla uutta, jopa toisin tekemistä suhteessa toimistossa tehtävään sosiaalityöhön. On tärkeää tunnistaa, että työmuodossa on samanaikaisesti sekä jotakin erityistä että perinteistä ja yleistä. Jotta mahdollisimman moni sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö haluaisi ja pystyisi toteuttamaan tarvittaessa liikkuvaa työmuotoa, sen ydinelementit, reunaehdot ja työtä jäsentävät periaatteet tulee tunnistaa ja yhdessä hyväksyä.

Työmuodon lähtökohtana ovat *asiakaskeskeisyys, tavoitettavuus, joustavuus, suhdeperustaisuus ja liikkuminen asiakkaan luokse*. Asiakkaan kotiin mennään, jotta nähdään kokonaisvaltaisemmin asiakkaan tilanne ja elinolosuhteet. Toimistolla asioidessa asioita voi jäädä piiloon, sillä asiakkaan tuen tarve ei tule tarpeeksi konkreettisesti esiin. Monipaikkaisuus haastaa perinteistä toimistolähtöistä työskentelyä, mikä vaatii joustavuutta ja uuden opettelua työntekijöiltä. Liikkuva työ

edellyttää työntekijöiltä moninaisia taitoja, jotka tekevät työmuodosta erityisen. Asiakkaiden olosuhteet ovat usein komplisoituneita; päihde- ja mielenterveysongelmat, rikostausta ja väkivalta ovat painottuneet erityisesti, joten ammattilaisilta tulee löytyä vahvaa osaamista usein päihtyneen ja välillä psykoottisten tai muuten psyykkisesti oireilevien ihmisten kohtaamiseksi ja auttamiseksi.

Liikkuvan työn osalta keskeisenä on pidetty sitä, että työskentelyn tulee olla määräajoiltaan joustavaa, eli tarjota intensiivisempää tukea kriisitilanteessa ja hellittää otettaan, kun tilanne tasaantuu. Kokemusten kautta on nähty, että muutaman kuukauden mittaiset tukijaksot eivät usein riitä varmistamaan erityisen kompleksisissa olosuhteissa elävien henkilöiden asumisen onnistumista, vaan tarvitaan myös pitkäjänteistä turvallisuuden, pysyvyyden ja jatkuvuuden kokemuksia vaalivaa työskentelyä (ks. samansuuntaisesti Ilmoniemi 2023). Joskus pelkkä luottamuksen synnyttäminen asiakkaaseen vaatii kuukausien työn. Tuen jatkuvuus ja pysyvyys nähdään onnistumisen kannalta keskeisiksi tekijöiksi, kun tarkastellaan erityisen vaikeissa olosuhteissa elävien asiakkaiden kanssa tehtävää työtä. Samalla tunnistetaan mahdottomuus työskennellä pitkään ja intensiivisesti kovin suuren asiakasmäärän kanssa.

Jyväskylän Nopsajalka-tiimi luopui pitkistä asiakkuuksista, koska pieni tiimi ei pystynyt vastaamaan yhä uusiin palvelutarpeisiin ja samanaikaisesti työskennellä intensiivisesti jo asiakkuudessa olleiden kanssa (Sannino ym. 2023, 17–22). Jyväskylän Nopsajalka-tiimin toimintaperiaatteeksi on muodostunut *saattaen vaihtaminen*, mikä tarkoittaa nopeita, yhdestä kolmeen kuukautta kestäviä intensiivisiä työskentelyjaksoja, joiden aikana muodostetaan asiakkaan ympärille hänen tarvitsevansa tukiverkko, eli saatetaan asiakas palvelujärjestelmän avun piiriin hallitusti, jonka jälkeen työskentely Nopsajalassa päätetään (emt., 28–36). Tärkeintä onnistumisen kannalta on, että asiakas ja työtä jatkava taho sitoutuvat yhteiseen työskentelyyn. Tämän vuoksi asiakkaan elinympäristöön liikkuminen ja joustavuus työskentelytavoissa tulee olla sote-asetamalla yleinen toimintatapa eikä vain pienen tiimin vastuulla.

Mitä myöhäisemmässä vaiheessa sosiaalihuollon ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakkuuteen tullaan, sitä komplisoituneempien tilanteiden ratkomista työskentely on. Esimerkiksi Tampereen kaupungin aikuissosiaalityössä sosiaalihuollon saatavuus on vuosien ajan ollut liian vähäistä tarpeeseen nähden. Tämä on johtanut siihen, että jonot sekä palvelutarpeenarvioon että omatyöntekijän saamiseksi ovat olleet pitkiä. Tilanne on ollut kestävä jo pitkään. Liikkuvan työmuodon vahvistaminen voidaan nähdä keinona vastata asiakkaiden tarpeisiin; komplisoituneissa tilanteissa kotona ja asiakkaan lähellä työskentely tuottaa parempia tuloksia, sillä arjen ongelmiin pystytään tarttumaan konkreettisesti eikä asiakkaalta edellytetä toimistoasiointia, mikäli sen toteutuminen on epärealistista.

Alla olevaan taulukkoon olemme hahmotelleet liikkuvan työn keskeisimmät elementit sekä niiden tavoitteet ja perustelut.

Kuvio 12. Liikkuvan työn elementit

Liikkuvan työn elementit	Tavoite ja perustelu
Asiakaskeskeisyys	<ul style="list-style-type: none"> • Luottamuksen rakentuminen ja luottamuksen ansaitseminen, • Ennakkoasenteiden purkaminen palvelujärjestelmää kohtaan esim. odotuksia kääntämällä
Tavoitettavuus	<ul style="list-style-type: none"> • Luottamuksen ylläpito • Korjaavat kokemukset • Yhteistyötahojen luottamus • Tarttuminen asioihin ja asiakkaisiin
Joustavuus	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakkaan erityistarpeiden ja erityisten vaativien olosuhteiden tunnistaminen ja tunnustaminen • Asiakkaan rytmin kunnioittaminen

Suhdeperustaisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Luottamuksen rakentaminen, • Rinnalle ja puolelle asettuminen ja rinnalla kulkeminen • Tarraava työote • Asiakkaisiin sitoutuminen • Jaettu tiedonmuodostus
Elinympäristössä työskentely	<ul style="list-style-type: none"> • Olosuhteiden hahmottaminen realistisesti • Tuen tarpeiden hahmottaminen ja puheeksiotto • Arkeen pysähtyminen • Paikkasuhteen vahvistaminen
Mutkan yhteydenotto ja asiakkuuteen tulo	<ul style="list-style-type: none"> • Saavutettavuuden parantaminen • Yhteistyön parantaminen yhteistyötahojen kanssa

Asunnottomuuden torjuminen tulee nähdä liikkuvan työn keskeisenä tavoitteena kaikilla hyvinvointialueen sote-asevilla. Pirkanmaan hyvinvointialueelle siirtymisen myötä lähinnä Tampereella aiemmin toteutetun liikkuvan työn tulee laajentua koko alueelle. Työkäisten sosiaalityö organisoituu 2024 alusta alueellisille sote-aseville, jossa työtä tehdään tarvittaessa monialaisesti terveydenhuollon ja muiden toimijoiden kanssa. Liikkuva työmuoto tulee olemaan osana kaikkien sote-asemien työtä¹¹.

6.2 Asumispäivystyksen kehittäminen

Tampereella toimii ajankohtaisesti Pirkanmaan ainoa ympärivuorokautinen asumispäivystyksikkö, Tastu. Asumispäivystyksikkö on ollut jo vuosia erittäin

---

¹¹ Vuonna 2023 Pirkanmaan hyvinvointialueella laaditussa palveluverkkosuunnitelmassa on arvioitu, että vuonna 2035 työkäisten sosiaalityöstä 40 % toteutetaan liikkuvalla työmenetelmällä, 40 % digitaalisesti ja 20 % toimistolla asioiden.

ruuhkautunut; välillä kahden hengen huoneessa on yöpynyt jopa neljä henkilöä. Asumispäivystyksikkö Tastun kehittäminen nousee asunnottomien ja heidän kanssaan työskentelevien tahojen keskuudessa esiin säännöllisesti, kuten myös asunnottomuuskyselyssä. Isona haasteena pidetään nykytilannetta, jossa mielenterveyspalveluita tarvitsevat ja päihderiippuvuuksista kärsivät henkilöt, sijoitetaan samoihin päivystyksellisiin asumisyksiköihin. Myös asiakkaiden ikähaarukka kasvaa koko ajan ja tarvetta on niin nuorille aikuisille suunnatuista tiloista kuin esimerkiksi päihderiippuvuuksiin keskittyneistä ”vanhainkodeista”. Erialaista tukea tarvitsevien asiakasryhmien sijoittuminen samoihin tiloihin on entisestään lisännyt turvattomuuden tunnetta. Vartijoiden ja poliisin väliintuloa on yhä enemmän havaittavissa. Alla asunnottomuuskyselyyn vastanneen ammattilaisen kuvaus tilanteesta:

Tastuun ei halua mennä juuri kukaan ryöstön ja väkivallan uhriksi joutumisen pelon vuoksi.

Suurimpana ongelmana Tastussa nähdään turvattomuus, eli sekä asiakkaisiin että heidän omaisuuteensa kohdistuva väkivalta ja sen uhka sekä työntekijöihin kohdistuva uhkaava käytös. Toisena kehittämisen kohteena näemme asumispäivystyksessä majailun pituuden: osa asiakkaista on ”asunut” päihteen sallivalla puolella jopa vuosia tai palaavat sinne toistuvasti, kun asuminen epäonnistuu muissa yksiköissä. Juha Kaakinen esittää raportissaan, että asumispäivystyksessä ja muissa tilapäisissä majoitusmuodoissa tulisi oleilla maksimissaan yhden kuukauden, jonka aikana henkilölle tulisi löytää pysyvä, vuokrasuhteinen asumismuoto (2023, 22). Esitys haastaa kehittämään Tastun työprosesseja siten, että uuden asiakkaan tilanteeseen tartutaan välittömästi ja työskentely käynnistetään pysyvän asumismuodon löytämiseksi.

Asumisen tuen hankkeen yhtenä kohderyhmänä ovat olleet asumispäivystyksen asunnottomat asiakkaat, ja tavoitteena on ollut asumissuunnitelmien laatiminen siten, että asiakas on ollut itse mukana suunnitelman miettimisessä ja näin myös

suunnitelman onnistumiselle on ollut paremmat lähtökohdat. Asumispäivystyksessä asiakkaita on tavattu asiakkaiden oleskelutilassa nonstop-päivystyksen yhteydessä ja yhteinen työskentely on käynnistynyt luottamusta vähitellen rakentamalla. Asiakkaalle on räätälöity asumissuunnitelma yhdessä asiakkaan, vuokranantajan, asiakasohjauksen sekä asumispäivystyksen henkilökunnan kanssa. Kun sopiva asumisratkaisu on löytynyt, asiakkaan kanssa on hoidettu muuttoprosessi ja tarvittavat etuusasiat sovitun työnjaon mukaisesti. Asiakkaan sitoutuminen yhteistyöhön alusta saakka on oleellista, jotta työskentelysuhde jatkuu muuton jälkeenkin ja kotikäynnit saadaan onnistumaan.

Esitämme, että asumispäivystyksen ja työikäisten sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen palvelujen yhteistyötä tiivistetään siten, että kaikille asumispäivystyksen asiakkaille tehdään tarvittaessa palvelutarpeenarvio, työskennellään Tastusta kotiin, nimetään omatyöntekijä ja tarvittaessa tehdään monialainen Minun tiimini -mallin mukainen suunnitelma, jotta asiakas saa tarvitsemansa sosiaali- ja terveyspalvelut ja asuminen onnistuu, kun asunto löytyy joko asumisyksiköstä tai hajasijoitetusta vuokra-asunnosta. Tuomalla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita asumispäivystysyksikköön palveluista tehdään saavutettavat asunnottomille henkilöille ja vältetään epätarkoituksenmukaista asiointia esimerkiksi päivystyspalveluissa (ks. myös Kaakinen 2023, 22). Yhdenkään asunnottomuutta kokeneen henkilön ei pidä siirtyä ilman suunnitelmaa tai arviointia asumispäivystyksestä eteenpäin muihin asumismuotoihin. Näin ennaltaehkäistään raskaiden palvelujen, kuten päivystyspalvelujen, laitospalvelujen ja vankilaan joutumisen riskiä.

6.3 Palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus

Saavutettavuusnäkökulma on keskeinen sote-palvelujen osalta. THL on julkaissut palvelujen saavutettavuuden tarkistuslistan, jossa huomioida palvelujen 1) edullisuus, 2) ymmärrettävyys, 3) sijoittuminen, 4) rakennetun ympäristön esteettömyys, 5) viestintä ja vuorovaikutus, 6) palveluissa käytettävä kieli, 7) mahdollisuus käyttää palvelua erilaisissa asiointikanavissa, 8) palvelujen sosiaalinen turvallisuus sekä 9) kunnioittava ja yhdenvertainen kohtelu. (THL 2023b.)

Heidi Vanjusov (2022) on väitöstutkimuksessaan jäsentänyt saavutettavuutta päihdepalveluissa. Vanjusov päätteli, että vaikka päihdepalveluita on muodollisesti saatavissa, eivät ne välttämättä ole tosiasiallisesti saavutettavissa. Vanjusovin mukaan saavutettavuus on käsitteenä huomattavan moniulotteinen, ja se sisältää ainakin seuraavat osa-alueet:

- *Institutionaalinen saavutettavuus* (työskentelyn luonne, kokonaisvaltaisuus/pistemäisyys, jonotus- ja odotusajat, yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen asiakkaan/organisaation lähtökohdista)
- *Kokemuksellinen saavutettavuus* (stigmat, asiakkaan kohtelu, vaatimusten kohtuullisuus ja kohtuuttomuus, palveluiden maine, palveluihin kohdistuvat odotukset)
- *Informatiivinen saavutettavuus* (työntekijöiden ja asiakkaiden tietoisuus palveluista, informaation kulkeminen, informaation ymmärrettävyys)
- *Fyysinen saavutettavuus* (esteettömyyden toteutuminen, asiakasturvallisuus, digitaalisiin palveluihin liittyvät tekijät)
- *Taloudellinen saavutettavuus* (asiakasmaksut, kulkemiseen liittyvät kustannukset)

Vanjusovin (2022) saavutettavuuden käsitteellinen jäsenitys auttaa ymmärtämään saavutettavuutta siis paitsi rakenteellisilla, myös vuorovaikutuksen tasoilla toimivana. Vanjusovin mukaan nimenomaan saavutettavuuden kautta rakentuu palveluita tarvitsevien henkilöiden tosiasiallinen yhdenvertaisuus (emt.).

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden puutteellisuus sai asunnottomuuskyselyssä mainintoja jonkin verran. Tätä kritiikkiä kohdistettiin nimenomaan palvelujen saavutettavuuden teemoihin. Mielenterveys- ja päihdepalvelut koettiin vaikeasti saavutettaviksi ja riittämättömiksi. Myös perinteinen pompottelu niin sanottujen kaksoisdiagnoosiasiakkaiden kohdalla nousi esiin: päihdekäyttö sulkee ulos mielenterveyspalveluista ja resurssipulan vuoksi päihdepalveluissa ei ole mahdollista tarjota riittävää tukea mielenterveyden oireisiin. Eräs asunnottomuuskyselyyn vastannut henkilö kuvasi palvelujen kehittämistarpeita seuraavalla tavalla:

Toimivia päihdepalveluita, joissa on kiinnipitävä ja kohtaava työtapo. Palveluita, jotka ovat kiinnostuneita ihmisistä kokonaisuudessaan ei vaan jonkun ongelman kautta.

Juha Kaakinen (2023, 13) on nostanut omassa asunnottomuuden selvitystyössään keskeisiksi edellytyksiksi, paljon palveluita käyttävien asiakkaiden auttamisen kohdalla, palvelujen kynnyksettömyyden ja saavutettavuuden. Hän päätelee:

Asiakkaille, jotka eivät taivu normeihin, normien mukaiset keskimääräiset palvelut eivät toimi. Siksi on tärkeätä, että otolliset tilaisuudet asiakkaiden kiinnittymiseksi palveluihin hyödynnetään. Kun asiakas ottaa yhteyttä mihin hyvänsä palveluun varmistetaan, että hän löytää tarvitsemansa palvelun: Ei lähetteellä vaan saattaen vaihtaen. (emt. 13).

Raportin kirjoittajien keväisellä vierailulla Tastuun useamman pienryhmäkeskusteluun osallistuvan asiakkaan saama kohtelu eri palveluissa kiteytyi usein päihteiden ongelmakäyttöön, joka ymmärrettiin merkittäväksi syyksi muista palveluista poissulkemiselle. Mikäli henkilöllä on aktiivinen päihderiippuvuus, hoito esimerkiksi somaattisen sairauden saamiseksi on hankalaa. Esimerkkinä eräs osallistuja kertoi, että lääkäri on saattanut ohjata tutkimisen sijaan asiakasta menemään Alkoon, toisaalta asunnoton henkilö on voitu päivystyksestä kotiuttaa kello 4.00 aamuyöllä. Samansuuntaisesti Pirkanmaan hyvinvointialueelle sijoittuneen sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishankkeen käytäntötutkimuksen haastatteluissa päihteitä käyttäneet sosiaalityön asiakkaat kertoivat poiskäännytetyksi tulemisen kokemuksistaan tilanteissa, joissa hakivat hoitoa päihteiden käytöstä irralliseen somaattiseen vaivaan (Hänninen ja Pekkarinen 2023, 42–43).

Näin päihteiden ongelmakäyttö saattaa määrittäytyä kohtelua suuntaavaksi ongelmakategoriaksi, joka voi aiheuttaa auttamisinstituutioissamme kyvyttömyyttä vastata tosiasiallisiin ja todellisiin tuen ja hoidon tarpeisiin, ellei saavutettavuuden kokonaisvaltaisuutta tunnisteta. Heidi Vanjusov, Jarkko Pesu ja Nea Hakulinen (2023, 42) toteavatkin, ettei hyvinvointialueiden järjestämisvelvollisuus kapeudu

siihen, että päihdepalveluita on ylipäättään olemassa, vaan niiden tulee vastata alueella esiintyvään palvelutarpeeseen.

Näistä näkökulmista katsottuna tarvitaankin herkistymistä vaativissa olosuhteissa elävien henkilöiden hoidon, tuen ja palvelujen tosiasialliselle saavutettavuudelle. Palvelujen saavutettavuutta voidaan tukea muiden esittämämme toimenpiteiden avulla (monialainen liikkuva työ, asumispäivystyksen kehittäminen ja nais erityiset asumisratkaisut), mutta myös omaksuen saavutettavuus laajemmin koko palveluitamme läpileikkaavaksi periaatteeksi. Tällä turvataan perustuslain tarkoittamaa oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin.

6.4 Nais erityiset asumisratkaisut: etäturvakoti, nais erityinen asumispalveluyksikkö ja kotiin vietävä tuki

Valtakunnallisessa asunnottomuustyössä ja sen kehittämisessä nais erityiset asumisratkaisut ja tukimuodot on tunnistettu yhdeksi erityiseksi kehittämiskohteeksi. Nais erityisten¹² asumispalvelujen ja auttamistyön tarve on noussut Suomessa esiin erityisesti 2010-luvulta lähtien (Kuronen 2022, 73, 81; Granfelt, 2022). ARA:n Asunnottomuus 2022 -selvityksessä (2023, 8) asunnottomien naisten määrä kansallisella tasolla kasvoi ensimmäistä kertaa viiteen vuoteen.

Asunnottomien naisten voidaan nähdä olevan marginaalissa marginaalin sisällä (Kuronen 2022, 73–74). Asunnottomuus voidaan nähdä yhdeksi marginaalisaation ilmenemismuodoksi Suomen kaltaisessa yhteiskunnassa, jossa suuri osa väestöstä asemoituu keskiluokkaan, ja asumisolosuhteet ovat vähintään kohtuulliset globaalilla mittapuulla katsottuna¹³. Käytännön asiakastyöstä esimerkiksi Ensi- ja

---

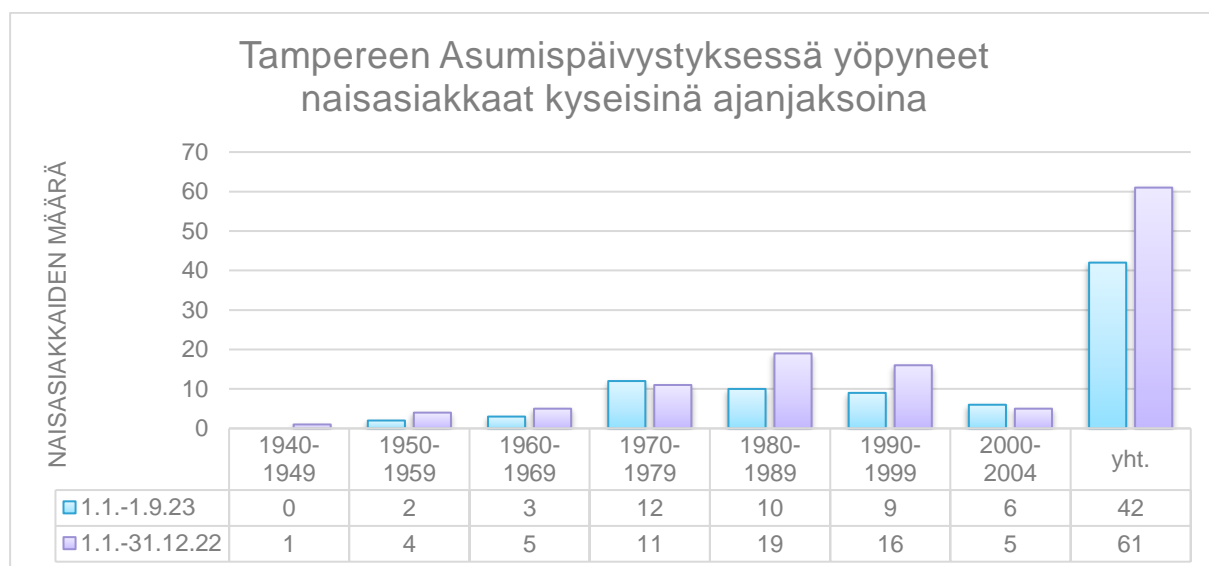
¹² *Nais erityinen* pitää nykyään käsitteenä sisällään laajan ja moninaisen käsityksen erilaisista naisista ja sukupuolista ja heidän välisistä eroistaan. Nais erityinen työote on moninainen lähestymistapa, jossa naiseuden tuoma erityisyys huomioidaan kehollisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti. (Kuronen 2022, 74.)

¹³ Marginaalisuuden voidaan katsoa olevan aina läsnä todellisuudessamme, sillä sitä kautta määrittyvät myös tavallisuus, normaali ja valtavirta. Marginaalin ja keskustojen välillä käydään jatkuvaa kulttuurista neuvottelua. (Jokinen ym. 2022, 7–8.)

turvakotiympäristössä tai aikuissosiaalityössä nousevan kokemustiedon mukaan päihkeitä käyttävien tai väkivaltaa kokeneiden naisten asunnottomuuteen liittyy sellaisia erityisiä olosuhteita tai mekanismeja, joiden vuoksi asunnottomuusuhan alaisille tai asunnottomuutta kokeville naisille tulee löytää nais erityisiä asumisratkaisuja.

Myös asunnottomuus kyselyn vastauksissa toivottiin päivystyksellistä nais erityistä asumisyksikköä. Tastun osalta mainittiin, että asunnottomat henkilöt pitävät Tastua turvattomana paikkana, ja turvattomuus korostuu erityisesti naisasiakkaiden kohdalla. Naisten on katsottu olevan erityisen haavoittuvassa asemassa Tastun kaltaisessa ympäristössä, jossa päihde käyttöön liittyy usein väkivallan ja hyväksikäytön uhkaa. Alla olevassa taulukossa on kuvattuna Tastun asiakasmäärien kehitys 1.1.2022-1.9.2023 naisasiakkaiden osalta sekä asiakkaiden ikäjakauma (syntymävuosien perusteella ilmoitettuna).

Kuvio 13. Tastun naisasiakkaiden lukumäärät ja ikäjakauma syntymävuosittain ajanjaksolla 1.1.2022-1.9.2023

Tastussa yöpyneiden naisasiakkaiden määrän voidaan ennustaa kasvavan vuonna 2023 verrattuna edelliseen vuoteen. Asiakkaiden ikäjakauma painottuu vuosien 1980–2000 aikana syntyneisiin, eli asunnottomuuden vuoksi asumispäivystyksessä yöpyneet naiset ovat verrattain nuoria. Kokemustiedon mukaan nuorten naisten asunnottomuuteen liittyy usein runsasta päihde käyttöä. Naisten asema erityisesti

huumeita käyttävien yhteisöjen keskuudessa on heikko, ja naiset altistuvat erityisesti seksuaaliselle hyväksikäytölle tai muulle väkivallalle (Kuronen 2022). Turvakodista suojan saaminen ei kuitenkaan päihteitä runsaasti käyttävien naisten kohdalla usein onnistu, joten Tastu jää välillä ainoaksi mahdolliseksi vaihtoehdoksi.

Pirkanmaan hyvinvointialue haki yhdessä Ensi- ja turvakoti ry:n kanssa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta rahoitusta etäturvakodin perustamiseksi Pirkanmaan hyvinvointialueen asumispalveluyksikön yhteyteen. Tavoitteena on vastata päihteitä käyttävien turvakotiasiakkaiden palvelutarpeisiin ja kehittää valtakunnallisestikin uudenlaista ja ainutlaatuista yhteistyötä, jossa hyvinvointialue tarjoaa tilat etäturvakotipalvelulle ja osoittaa aluksi 3 asuntoa etäturvakotikäyttöön. Turvakotipalvelua tuottaa Tampereen Ensi- ja turvakoti ry. On tunnistettu, että asiakkaiden eteneminen turvakodista omaan asuntoon on hidastunut hyvinvointialueuudistuksen myötä. Pullonkauloja on aiheuttanut erityisesti sosiaalihuollon ammattihenkilöiden heikko saatavuus sekä sopivien asumisratkaisujen puute. Jotta väkivaltaa kokeneiden naisten asuminen ja väkivaltaton elämä turvataan, tulee heille rakentaa tarvittava palvelukokonaisuus jo turvakodissa olemisen aikana.

Etäturvakotipalvelun lisäksi tarvitaan nais erityistä asumispalvelua, sekä asumispäivystyksenä että vuokrasuhteisena tukiasumisena. Lisäksi tarvitaan hajasijoitettuun vuokra-asuntokantaan nais erityistä liikkuvaa tukea, jotta asumispalveluista siirtyminen tavalliseen vuokra-asumiseen onnistuisi. Väkivaltaisissa suhteissa eläneiden henkilöiden tulee saada psykososiaalista tukea, jotta väkivallan kierre ei jatku. Jotta asunnottomuusuhan alla eläville henkilöille voidaan tarjota heidän tarpeitaan vastaavia asumismuotoja ja palveluja, tulee Pirkanmaalla, Suomen suurimmalla hyvinvointialueella, kehittää myös nais erityistä asumista.

6.5 Tietopohjan vahvistaminen käytäntötutkimuksen avulla

Suomi on kansainvälisesti onnistunut varsin hyvin asunnottomuustyössä; kuitenkin asunnottomuuden poistaminen on osoittautunut haastavaksi tehtäväksi, johon ei tähän mennessä ole ylletty. Asunnottomuuden poistamisen mutkikkuus osoittaa, että

tietopohjaa asunnottomuudesta ja asunnottomuudesta olosuhteina on tarpeen vahvistaa, sillä vain näin voimme löytää räätälöityjä ratkaisuja komplekseihin ja kerrostuviin sosiaalisiksi ongelmiksi määrittyviin olosuhteisiin.

Yksi keino tietopohjan vahvistamiseksi ovat käytäntötutkimukselliset avaukset. Sillä viitataan sosiaalityön kehittämiseen ja tutkimuksesta rakentuvaan useampien toimijoiden yhteiseen oppimiseen ja tiedonmuodostuksen prosessiin, jossa tutkimuksen ja kehittämisen lähtökohtana ovat esimerkiksi asiakkaiden olosuhteista peräisin olevat tietotarpeet (Satka ym. 2016, 8–9). Käytäntötutkimukselle ominaista on, että se kunnioittaa arkipäivän tietoa ja oikeuttaa myös pieneltä vaikuttavista kysymyksistä (Satka ym., 2005; Satka ym. 2016, 9; Saurama & Julkunen 2009). Tästä näkökulmasta käytäntötutkimus on ennen kaikkea käytännön teoretisointia: sen keinoin on mahdollista kunnioittaa sosiaalityön arkipäivän tietoa ja systematisoida asiakkaiden ja ammattilaisten kokemuksia niin, että käytäntötutkimuksen tuloksia on mahdollista käyttää käytäntöjen kehittämisessä. Käytäntötutkimuksen tehtävänä onkin tasavertaistaa tiedon lajeja ja antaa tilaa äänille, jotka eivät muutoin välttämättä pääse kuuluviin. (Ks. samansuuntaisesti Satka 2002.)

Tutkittuun tietoon perustuvien toimintamallien juurruttamisen sosiaalihuollon käytäntöihin on todettu monin tavoin hankalaksi (Cabassa 2016). Kuitenkin käytäntötutkimuksen kautta muodostetun tiedon hyödyntäminen kehittämistyössä ja toiminnan suuntaamisessa on mutkattomampaa, sillä sitä tehdään osana sosiaalityön arkisia käytäntöjä, jolloin kuilua käytäntöjen ja tutkimuksen välille ei pääse syntymään. Pirkanmaan hyvinvointialue on mahdollistanut ansiokkaasti vuoden 2023 aikana toteutuneet käytäntötutkimukselliset avaukset, jotka ovat koskettaneet sosiaalista kuntoutusta, etsivää työtä ja yhteisösosiaalityötä (ks. Hänninen ja Pekkarinen 2023; Pekkarinen ym. 2023a; Pekkarinen ym. 2023b; Pekkarinen ym. tulossa). Tarvitsemme tutkivaa sosiaalityötä myös asunnottomuuteen liittyvistä tematiikoista.

Tampereen yliopistossa on tutkittu varsin laajasti asunnottomuutta ja asumissosiaalista työtä muun muassa PURA¹⁴ (Purettavista asuinyhteisöistä uusiin koteihin) ja SEGRA¹⁵ (Segregaation ja asunnottomuuden vastainen asumissosiaalinen työ haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten asumis- ja palvelupoluilla) -hankkeissa. Yliopistollista tutkimusta täydentämään tarvitaan arjen pieniä kysymyksiä oikeuttavaa tutkimuksellisesti orientoitunutta sosiaalityötä, jonka avulla voidaan muodostaa tietoa sosiaalityön arjesta ja viedä entistä vahvemmin kehittämistä tutkimusperustaiseen suuntaan.

Raportin kirjoittajilla onkin suunnitteilla käytäntötutkimus vaativista olosuhteista aikuissosiaalityön naisasiakkailta. Käytäntötutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä vaativiksi rakentuvista olosuhteista ja siitä, miten tieto näistä olosuhteista muodostuu. Tutkimusaihe on ajankohtainen, koska Pirkanmaan hyvinvointialueen Työikäisten sosiaalipalvelujen vastuualueelle ollaan perustamassa erityisen vaativan sosiaalihuollon yksikkö vastaamaan aikuissosiaalityön asiakkaiden monimutkaisiin ja kerrostuneisiin olosuhteisiin.

7 Lopuksi

Juha Kaakinen toimi selvityshenkilönä ympäristöministeriön antamassa toimeksiannossa kartoittaen mm. miten tavoite asunnottomuuden poistamisesta vuoteen 2027 mennessä voidaan saavuttaa ja mitä konkreettisia toimenpiteitä asunnottomuuden poistaminen edellyttää (Kaakinen 2023: 4). Selvitysraportissaan hän listasi seuraavia toimenpiteitä asunnottomuuden poistamiseksi, jotka ovat pitkälti samoja konkreettisia toimenpide-ehdotuksia kuin ne, jotka nousivat tämän sosiaalisen raportin aineistoista.

---

¹⁴ <https://research.tuni.fi/margi-fi/pura-hanke/> (viitattu 6.12.2023)

¹⁵ <https://projects.tuni.fi/segra/> (viitattu 6.12.2023)

Selvitysraportti nimeää toimenpiteiksi tilapäisasumisen rajoittamisen, ensisuojiin toiminnallisen ja fyysisen muutoksen asumispäivityksen kontekstiin, nopean asuttamisen mallin -käyttöönoton, moniammatillisen liikkuvan tuen käyttöönoton ja vakiinnuttamisen hyvinvointialueilla, pysyvien asumisratkaisujen osalta ensisijaisesti olemassa olevan asunto- ja kiinteistökannan käytön, tarvittaessa peruskorjaamalla, sekä asumisneuvonnan turvaamisen. (Kaakinen 2023, 22–24.)

Edellisen, Sanna Marinin, hallituksen tavoitetta poistaa asunnottomuus pidettiin kunnianhimoisena; sen toteuttamisen nähtiin vaativan hyvin paljon työtä yhteiskunnan eri sektoreilla. Tavoite sai kuitenkin aikaan toiveikkuuden ilmapiirin asunnottomuustyötä tekevien keskuudessa. Nykyinen hallitusohjelma on aiheuttanut asunnottomuustyön asiantuntijoissa ja asiakastyötä tekevissä huolta siitä, että hallitusohjelmassa esitettyjen toimien toteutuminen tarkoittaisi yhteisvaikutuksiltaan merkittäviä heikennyksiä pienituloisten palkansaajien ja eläkeläisten sekä pelkän sosiaaliturvan varassa elävien henkilöiden toimeentuloon ja asumisen mahdollisuuksiin. Pelkästään inflaatio, korkea korkotaso ja työttömyyslukujen kasvun uhka aiheuttavat uhkia asunnottomuuden kasvun kannalta.

Tampereella 16.10.2023 pidetyssä valtakunnallisessa asunnottomuusseminaarissa KOVA ry:n toimitusjohtaja Jouni Parkkonen pohti, saadaanko asunnottomuutta poistettua nykyisillä politiikkalinjauksilla viitaten Petteri Orpon hallitusohjelmaan *Vahva ja välittävä Suomi*; Parkkonen päätyi siihen, että hallitusohjelmassa asuntopolitiikan pitkäjänteisyys on unohdettu ja siinä on tapahtunut täyskäännös aiempaan, pitkään Suomessa vakiintuneeseen linjaan nähden. Lisäksi mittavat sosiaaliturvan leikkaukset ja indeksijäädytykset lisäävät ihmisten köyhyyttä ja kasvattavat asunnottomuusriskiä. Asunnottomuuteen liittyvää sosiaalista raportointia on syytä jatkaa vuosittain Pirkanmaan hyvinvointialueella ja peilata tilanteen kehittymistä nykyistä hallitusohjelmaa vasten.

Helsingin kaupunki laati laajan, asunnottomuuden poistamiseen tähtäävän toimenpideohjelman vuosille 2023–2025 (Helsingin kaupunki, 2023). Samoin Pirkanmaan hyvinvointialueen tulee mielestämme laatia asunnottomuuden poistamiseen tähtäävä toimenpideohjelma, jossa huomioidaan keskeisimmiksi

tunnistetut toimet ja varmistetaan niiden toteutuminen. Asunnottomuustyö kuuluu yhteiskunnassamme laajasti eri toimijoille, ja toimenpiteitä tulee toteuttaa yhteistyössä keskeisten kuntien, vuokratyöyhteisöjen, järjestöjen ja valtion virastojen kanssa. Asunnottomuuden asiantuntijat, kentän asunnottomuustyötä tekevät ja kokemusasiantuntijat ovat tunnistaneet, millä keinoilla asunnottomuutta poistetaan. Keinot ovat tiedossamme - niitä pitää jatkaa, lisätä ja laajentaa. Samalla tulee varmistaa, ettei tuoteta uutta asunnottomuutta heikentämällä ja karsimalla sitä yhteiskunnan perustaa, joille vuosien hyvä työ on rakennettu.

Kirjallisuus

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2023. Asunnottomuus 2022 (ARAN selvitys 2/2023) Haettu 23.11.2023 osoitteesta https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2022

Cabassa, Leopoldo (2016) Implementation Science: Why It Matters for the Future of Social Work. Journal of Social Work Education 52 (1), 38–50.

Fredriksson, Peter & Kaakinen, Juha (2018) Asunto ensin -politiikan läpimurto. Teoksessa Fredriksson (toim.) Yömajasta omaan asuntoon. Suomalaisen asunnottomuuspolitiikan murros. Into Kustannus: Helsinki, s. 113–136.

Granfelt, Riitta (2022) Asumissosiaalinen työ marginalisaation vastaisena psykososiaalisena ja suhdeperustaisena työnä Teoksessa A. Jokinen, S. Raitakari & J. Ranta (toim.) Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa. Konstruktionistisia jäsenyyksiä. Vastapaino: Tampere, s. 233–268.

Hänninen, Vesa & Pekkarinen, Anna (2023) Kategoriat kuntoutumisen selontekoina. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittäminen Kelan kuntoutuspalvelujen yhdyspinoilla - hankkeesta. Kuntoutusta kehittämässä 37. Kela: Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20231004138782>

Ilmoniemi, Mikko (2023). Kodittomuus pitkittyneenä ontologisen turvallisuuden kriisinä. Teoksessa S. Raitakari, T. Harrikari, M. Hekkala & M. Kivipelto, Sosiaalityö kriiseissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa. Jyväskylän yliopisto, s. 32-60.

- Jokinen, Arja; Raitakari, Suvi & Ranta, Johanna (2022) Konstruktionistisia tulkintoja marginalisaatiosta ja aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä. Teoksessa A. Jokinen, S. Raitakari & J. Ranta (toim.) Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa. Konstruktionistisia jäsennyksiä. Vastapaino: Tampere, s. 21–54.
- Kaakinen, Juha (2023) KOTIIN - Selvitysraportti tarvittavista toimenpiteistä asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027. Ympäristöministeriö. Haettu 11.10.2023 osoitteesta <https://ym.fi/documents/1410903/40549091/Selvitysraportti+asunnottomuuden+poistamiseksi+vuoteen+2023+mennessa.pdf/45d202aa-8b0f-fb92-fe27-911cbfb5b299/Selvitysraportti+asunnottomuuden+poistamiseksi+vuoteen+2023+mennessa.pdf?t=1677828135828>
- Kivipelto, Minna (2021) Rakenteellisen sosiaalityön katsaus. Työpaperi 16/2021. THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-685-5>
- Kuronen, Marjo (2022) Marginaalisuuden, haavoittuvuuden ja nais erityisyyden käsitteellisiä paikannuksia. Teoksessa A. Jokinen, S. Raitakari & J. Ranta (toim.) Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa. Konstruktionistisia jäsennyksiä. Vastapaino Tampere, s. 55–84.
- Myller, Terhi (2022) Sosiaalityön ammatillinen työkulttuuri suhdeperustaisena sosiaalityönä maaseudulla ja kaupungissa. Itä-Suomen yliopisto.
- Parkkonen, Jouni (2023) Valtakunnallinen asunnottomuusseminaari, Tampere. Saadaanko asunnottomuus poistettua nykyisillä politiikkalinjauksilla? Puheenvuoro valtakunnallisessa asunnottomuusseminaarissa 16.10.2023.
- Pekkarinen, Anna; Kiviranta, Joonas & Harinen, Mika (2023a) Hyveellisyys etsivää työtä ohjaavana eettisenä kompassina. Teoksessa P. Karjalainen, E. Liukko, H. Muurinen, S.-M. Tolonen (toim.) Käytäntötutkimuksia sosiaalityön toimintamalleista. THL Raportti 11/2023, s. 185–200. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-132-0>
- Pekkarinen, Anna; Kimpanpää, Riikka & Mauranen, Pietu (2023b) Sosiaalisen kuntoutuksen yksilötyö Pirkanmaalla. Teoksessa P. Karjalainen, E. Liukko, H. Muurinen, S.-M. Tolonen (toim.) Käytäntötutkimuksia sosiaalityön

toimintamalleista. THL Raportti 11/2023, s. 147–159. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-132-0>

Pekkarinen, Anna; Kiviranta, Joonas; Tumi, Tuuli & Metteri, Anna (tulossa) Structures of thinking in community-based working culture – renewing social work practices.

Perkiö, Elina & Pekkarinen, Elina (2022) Asunnottomuus Tampereella 2022.

Sosiaalinen raportti. Haettu 7.12.2023 osoitteesta

<https://www.pirha.fi/documents/d/guest/asunnottomuus-tampereella-2022-sosiaalinen-raportti-1-2022>

Sannino, Annalisa; Engeström, Yrjö & Kärki, Emma (2023) Moniammatillinen liikkuva tuki asunnottomuuden voittamiseksi: Tutkimus Jyväskylän Nopsajalka-työstä.

Tutkimusraportti sosiaali- ja terveysministeriön sekä Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityön ja kuntouttavien palvelujen tukemasta yhteistyöhankkeesta.

RESET, Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta Tampereen yliopisto. Haettu 6.12.2023 osoitteesta https://research.tuni.fi/uploads/2023/02/a5678c02-iyvaskylan-nopsajalka_raporttisuomeksi_23.2.23_pdf.pdf

Satka, M. (2002) Tiedon tuotannon politiikka ja käytännön teoria. Teoksessa U.

Ryytänen, & R. Vornanen (toim.). Tutkiva sosiaalityö. Talentia-lehti. Sosiaalityön tutkimuksen seura, s. 5–8.

Satka, M., Julkunen, I., Kääriäinen, A., Poikela, R., Yliruka, L., & Muurinen, H.

(2016). Johdanto – Käytäntötutkimus tietona ja taitona. Teoksessa M. Satka, I. Julkunen, A. Kääriäinen, R. Poikela, L. Yliruka, & H. Muurinen (toim.).

Käytäntötutkimuksen taito. Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede -institutet. <http://hdl.handle.net/10138/166389>

Satka, M., Karvinen-Niinikoski, S., & Nylund, M. (2005). Johdanto. Teoksessa M.

Satka, S. Karvinen-Niinikoski, M. Nylund, & S. Hoikkala (toim.). Sosiaalityön käytäntötutkimus. Gaudeamus, 9–19.

Saurama, E., & Julkunen, I. (2009). Lähestymistapana käytäntötutkimus. Teoksessa

M. Mäntysaari, A. Pohjola, & T. Pösö (toim.). Sosiaalityö ja teoria. PS-Kustannus, 293–314.

Stenius-Ayoade A., Haaramo P., Kautiainen H. ym. (2017) Mortality and causes of death among homeless in Finland: a 10-year follow-up study. *Journal of Epidemiol Community Health* 71, s. 841–848.

THL (2023a) Rakenteellisen sosiaalityön raportoinnin kehittäminen. Haettu 6.12.2023 osoitteesta Innokylä: <https://innokyla.fi/fi/kokonaisuus/rakenteellisen-sosiaalityon-raportoinnin-kehittaminen-projekti>

THL (2023b) Saavutettavat palvelut. Haettu 11.10.2023 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/sote-palvelujen-johtaminen/kehittyva-palvelujarjestelma/palvelujen-saatavuus-ja-jatkuvuus/saavutettavat-palvelut> (Viitattu 11.10.2023)

Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025. Helsingin kaupunki. Haettu 23.11.2023 osoitteesta <https://ahjojulkaisu.hel.fi/4FCEE978-2C4F-C47B-81D8-87B353300005.pdf>

Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Haettu 6.12.2023 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165042>

Vanjusov, Heidi (2022) Saatavilla mutta ei saavutettavissa? Sosiaaioikeudellinen tutkimus päihdepalveluihin pääsystä. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Vanjusov, Heidi; Pesu, Jarkko & Hakulinen, Nea (2023) Päihdepalveluiden asiakkaan itsemääräämisoikeudesta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023:34. Sosiaali- ja terveysministeriö: Helsinki.

Kuvio 1: Asunnottomien kohtaaminen (Asunnottomuuskysely)

Kuvio 2. Asunnottomuutta kokevien sosiaaliset olosuhteet (Asunnottomuuskysely)

Kuvio 3. Asunnottomuutta kokevien oleskelu (Asunnottomuuskysely)

Kuvio 4. Asunnottomien taustatiedot (Asunnottomuuskysely)

Kuvio 5. Asunnottomuuden vähentämiseen liittyvät esteet ja haasteet (Asunnottomuuskysely)

Kuvio 6. Asumisen tuen hankkeen asiakkaiden ikäjakauma (Asumisen tuen hankkeen aineisto)

Kuvio 7. hankkeen työntekijöiden työmuotojen osuudet asiakastapauksissa (Asumisen tuen hankkeen aineisto)

Kuvio 8. Eri yhteydenotto tapojen jakauma hankkeeseen tulleista yhteydenotoista (Asumisen tuen hankkeen aineisto)

Kuvio 9. Asunnottomuuden tai asumisen kriisiytymisen syyt asiakkaan ja työntekijän arvioimana (Asumisen tuen hankkeen aineisto)

Kuvio 10. Asumisen haasteisiin vaikuttaneet taustatekijät asiakkaan kuvaamana (Asumisen tuen hankkeen aineisto)

Kuvio 11. Nopsajalka-tiimin asiakas-case-esimerkki (Asumisen tuen hankkeen aineisto)

Kuvio 12. Liikkuvan työn elementit (Asumisen tuen hankkeen aineisto)

Kuvio 13. Tastun naisasiakkaiden lukumäärät ja ikäjakauma syntymävuosittain ajanjaksolla 1.1.2022-1.9.2023

